

KERKELIJK WEEKBLAD VAN
DE GEREFORMEERDE GEMEENTEN

de

AAMBINDER

500 jaar Reformatie

Gereformeerde Gemeente Sint Annaland

26/10/2017
jaargang 96

nr **04**

Nadat verschillende personen uit Sint Annaland de Nederlandse Hervormde Kerk hebben verlaten, komen zij voortaan in gezelschap bijeen om een preek te lezen. Na verloop van tijd wordt er echter een schuur aan de Tienhoven als kerk ingericht. In 1854 volgt de instituering tot zelfstandige gemeente. In 1872 betreft men een nieuw kerkgebouw aan de Achterstraat, thans

Weststraat. In 1938 wordt er een galerij in de kerk aangebracht, waarmee het aantal zitplaatsen op 350 komt. Elf jaar later wordt er voor het eerst een preekstoel in de kerk geplaatst en in 1956 voor het eerst een orgel. In de loop der jaren wordt het kerkgebouw uitgebreid met enkele vergaderzalen en een hal. De gemeente is vacant. Het aantal leden en doopleden bedraagt 286.

Hervorming 2017

‘Bewaar het goede pand dat u toebetrouwd is, door den Heiligen Geest’. Deze raad schrijft Paulus aan zijn geestelijke zoon Timótheüs vanuit de gevangenis te Rome.

Bewaar het goede pand dat u toebetrouwd is, door den Heiligen Geest.
2 Timótheüs 1:14a

Paulus zal niet lang meer leven. De Kerk van Christus wordt vervolgd. Hoe zal het gaan met Timótheüs, aan wie hij met zoveel liefdesbanden verbonden is? Zorg vervult zijn hart. Daarom schrijft hij hem nog een laatste briefje, waarin hij hem bemoedigt, maar ook opwekt om het goede pand te bewaren. Wat bedoelt de apostel met deze woorden? Een pand is in het natuurlijk leven iets dat waarde heeft. Maar het pand waar Paulus hierop doelt is van de allergrootste waarde. Het is, volgens de kanttekening, de gezonde leer des geloofs.

Deze leer wordt onder verschillende benamingen aangeduid. Het is het Evangelie der heerlijkheid van de zalige God, de leer die naar de godzaligheid is, de woorden des geloofs en der goede werken. Het zijn benamingen die Paulus in zijn brieven gebruikt om het hoogheilig Evangelie van de genade Gods, zoals Luther het noemde, aan te duiden. En dit pand is Timótheüs ‘toebetrouwd’. Wat een verwaardiging, wat een eer is dat. De almachtige God betrouwt de schat van Zijn Woord toe aan een zondig mens-kind. Een mens in zichzelf zwak en krachteloos. Maar ook: wat een verantwoordelijkheid!

Maar die opdracht gold niet alleen Timótheüs, ze geldt ook ons, nazaten van de Reformatie. Maar hoe zullen we die schat van de vrije genade Gods, dat pand kunnen bewaren, als we zelf het geheim van die genade niet kennen?

Onder druk

Deze leer staat vandaag onder grote druk. Velen nemen er afstand van. Ze maken de keus voor de wereld en wat zij biedt. Anderen hebben hun vermaak in een eigenwillige godsdienst, de leer

van het plusteken. Het is de leer van Jezus en Maria, Christus’ verdienste, vermengd met eigen goede werken. Maar deze leer is niet de gezonde leer des geloofs, omdat ze God niet alle eer van de zaligheid geeft. Hoe hebben de mannen van de Reformatie en Nadere Reformatie gestreden voor de leer van het ‘Sola gratia, sola fide, sola scriptura’. De leer van het ‘sola gratia’, dat wil zeggen: alleen vrije, soevereine genade Gods redt van de eeuwige ondergang. Genade die door Christus verworven is en door de Heilige Geest wordt toegepast in het hart. De mens van nature is geen meewerkend voorwerp, maar verkeert in een geestelijke doodsstaat. ‘Maar God, Die rijk is in barmhartigheid, door Zijn grote liefde waarmee Hij ons liefgehad heeft, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levendgemaakt met Christus (uit genade zijt gij zalig geworden) (Ef. 2:4, 5).

Het is ook de leer van het ‘sola fide’: alleen door het geloof. Het is zo’n groot en aanbiddelijk wonder als een mens bevindelijk mag leren dat er alleen zaligheid is vanwege Christus’ gerechtigheid, die dan door het geloof omhelsd wordt. Er hoeft, er mag, er kan van de zondaar niets bij, opdat de Drie-enige God alle eer van de zaligheid ontvangen zal.

Het is ook de leer van het ‘sola scriptura’: alleen het Woord. De Heilige Geest bedient Zich van het Woord. Zo eindigt alles in het ‘Soli Deo Gloria’: alleen God alle eer, roem en glorie.

Slotkapel in Wittenberg

Hoe staan wij tegenover de leer van de Reformatie? Het is een goede zaak om jaarlijks stil te staan bij het feit dat Luther zijn 95 stellingen sloeg op de deur van de slotkapel te Wittenberg. Een daad, naar aanleiding van de aflaathandel van Tetzl, maar méér nog omdat hij het geheim van de rechtvaardiging van de goddeloze in eigen leven had leren kennen.

Dat geheim moeten ook wij leren kennen. Kennen we de levensvraag van Luther: Hoe krijg ik een genadig God? Of leven we nog alleen voor onze carrière, studie, ons huis? Al deze zaken moeten we straks bij de

ds. B. van der Heiden,
Alblasserdam

In dit nummer

5 Von Staupitz, middel in Gods hand [1]

12 Herdenking 25-jarig ambtsjubileum ds. W. Visscher

24 Halloween

- 2** Hervorming 2017
- 3** Onderwijs van vader Smytegelt [42]
- 4** Luther en de Joden [1]
- 6** Reformatie vandaag
- 7** Dat wil zeggen
- 8** Een vaste Burcht is onze God
- 9** Helemaal alleen?
- 10** Abraham Hellenbroek [7]
- 11** Commentaar: Onvoldoende steun
- 13** Autisme, tussen wens en werkelijkheid [2]
- 14** Jeugdtribiek
- 15** Boeknieuws
- 16** Kerknieuws
- 16** Berichten
- 18** Kerkdiensten

Onderwijs van vader Smytegelt [42]

dood achterlaten. Bedenk toch wat tot uw vrede en zaligheid dient.

De gezonde leer des geloofs is de leer die ons aanwijst dat we uit Gods hand zijn voortgekomen, goed en naar Zijn evenbeeld geschapen, maar in zonde worden ontvangen en geboren en daarom kinderen des toorns zijn (doopformulier). De leer die ons verkondigt dat de Drie-enige God van eeuwigheid gedachten des vredes heeft gehad over 'een zekere menigte van mensen, niet beter of waardiger dan anderen' (D.L.1,7). De leer die spreekt van 'de openbaring van Gods liefde, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon in de wereld gezonden heeft, opdat een ieder die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe' (D.L.). De leer dat in de nodiging van het Evangelie niemand wordt uitgesloten.

Vanwege Christus' bloed en gerechtigheid, worden zondaren uit genade zalig. Welk een wonder als dat geheim in het hart geopenbaard wordt. Dan gaat het licht op in de duisternis. Het was voor Luther een 'poort naar het paradijs'. Toen voelde hij zich, zo schreef hij aan een vriend, als opnieuw geboren en kreeg hij het woord 'gerechtigheid' dat hij eerder haatte, zo onuitsprekelijk lief. Voor Christus was er de 'strafvorderende gerechtigheid', maar voor hem een gerechtigheid die toegerekend en geschonken, door het geloof omhelsd mocht worden. Is er rijker zaak voor een ter dood veroordeelde denkbaar?

Het pand bewaren

Dit pand moet bewaard worden. Hoe? We lezen: 'door de Heilige Geest, Die in ons woont'. Nee, Timótheüs kan in eigen kracht dat pand niet bewaren. Het is een werk en gave van de Heilige Geest (kanttekening). De Heere geve onze ouderen én jongeren in 2017 niet alleen een hartelijke verbondenheid aan de geschriften van onze vaders van de Reformatie en Nadere Reformatie, maar ook een innerlijke begeerte het pand te bewaren dat vandaag ons (nog) is toebetrouwd. Daarbij is de voortdurende bede van de Oude Kerk onmisbaar: Veni Creator, Spiritus: Kom Schepper, Geest.

ds. B. Smytegelt
Uit: "Maandagse
Catechisatiën"

Over de Werkmeester des geloofs en van het geloof ter rechtvaardigmaking

Vr. Welk is de natuur van het sterk geloof?

Antw. 1e. Zo een heeft alle dagen een gezette dorst naar de Heere Jezus, en zegt: 'Ach! mocht ik in U gevonden worden'. Hij houdt er alle dagen zo'n eenparige koers in en zegt: 'Laat Uw gerechtigheid en voorbede voor mij zijn'. Daar is hij niet van af te krijgen, al kwam de duivel met al zijn verdorvenheid nog zo woelen. 'Het moet toch de Heere Jezus zijn', zegt zo'n ziel.

2e. Hij houdt zo een gezette en eenparige godvruchtige koers en wandel, altijd zo stil en zegt: 'Ik wilde, als ik kon, nog wel beter doen'.

3e. Zo een verlaat de Heere niet te veel. Als er wat kruis komt, of bestrijding, hij zegt niet direct: 'Ik ben verloren', maar hij zegt: 'Ik moet eens zien wat God mij daardoor leren zal'. Zij willen daarom niet van Jezus af.

4e. Of er veel of weinig voorraad is, zij geloven het evenwel. 'Ziet gij het niet', zegt ze, 'gij moet het geloven. Kunt gij met de Heere niet over de muur klimmen, kruip er over'. Nu komt het er op aan om te geloven, gebruik nu maar de goede middelen. 'Laat ik het goede doen', zegt zo een, 'Hij zal het wél maken. Uit de donkerste dingen kan God de schoonste doen voortkomen'. Dat is het al-erverste, als iemand hier komt, krijgt hij de kussingen van Gods mond. Maar Hij zet ze ook wel eens in de verheffing van de Jordaan. Gijlieden kunt er het beste tegen.

Vr. Welk is de natuur van het klein en zwak geloof?

Antw. 1e. Dat is klein in kennis van God de Vader, van de Middelaar, van de Heilige Geest en van de Drieëenheid. Zeg hun dezelfde zaken met wat andere woorden, zij zouden het niet verstaan, maar zeg het weer met dezelfde woorden, zoals zij het gewend zijn, dan verstaan zij het. De Heere Jezus zei tegen zijn discipelen: 'Wacht u voor de zuurdesem der Farizeeën', en te voren had Hij gezegd: 'Wacht u voor hun hoogmoed en trotsheid'.

Zij verstonden niet van het zuurdesem. Zij meenden dat Hij hen van de broden sprak.

(wordt vervolgd)

Luther en de Joden [1]

Maarten Luther

'Wat moeten wij, christenen nu doen met dit verworpen, verdoemde volk der Joden? Ten eerste moet men hun synagogen of scholen in brand steken. Ten tweede ook hun huizen afbreken en verwoesten. Ten derde moet men al hun gebedenboeken en Talmoedleerboeken afnemen. Ten vierde moet men hun rabbijnen op straffe van de dood verbieden voortaan nog te onderwijzen. Ten vijfde moet men de Joden het vrijgeleide geheel ontzeggen en hun een straatverbod geven. Ten zesde moet men hun het woekeren verbieden. Ten zevende moet men de jonge, sterke Joden en Jodinnen dorsvlegels, bijlen, houwelen, schoppen, spinrokkens en spinnenwielen ter hand stellen en hen hun brood laten verdienen in het zweet hun aanschijns. Daarom nu en voor altijd: weg met hen!'

ds. C. Sonneveld,
Krabbendijke

Wie dit leest voelt koude rillingen over zijn rug gaan. Wat is dit voor een wrede tekst? Is het misschien een interne memo van de SS ter voorbereiding op de Kristallnacht in 1938? Schrik niet: de tekst komt rechtstreeks uit een geschrift van de grote theoloog en reformator Maarten Luther. Het is een stukje uit het boek "Over de Joden en hun leugens" dat hij in 1543 schreef.

Niet te snel oordelen

We kunnen ons hoofd schudden over zulke uitlatingen, en terecht. Het zijn verfoeilijke uitlatingen. In een tweede artikel wil ik daar een dikke streep onder zetten. Laten we echter niet te snel oordelen. Laten we eerst eens luisteren naar hen die het voor Luther opnemen. Zij praten hem niet goed, maar zij proberen zijn harde woorden te verklaren en enigszins te relativiseren. Het zijn in grote lijnen tien zaken waar men op wijst.

De context van de Middeleeuwen

1. Luther was soms grof, maar op die manier praatte en schreef men nu eenmaal in zijn tijd. Zowel binnen als buiten de kerk ging men elkaar verbaal te lijf. Luther was wel extreem maar niet uniek. We moeten hem dus plaatsen in de context van zijn tijd.
2. Luther erfde zijn visie op de Joden uit de Middeleeuwen. Voor het gewone volk leed het geen twijfel: Joden vergiftigen de bronnen, ontvoeren christenkinderen en drinken het bloed van christenen. De Roomse Kerk stookte dit volkssentiment nog verder op door middel van venijnige preken en hatelijke afbeeldingen.
3. Het is oneerlijk Luther als Jodenhater op de korrel te nemen en iemand als Erasmus ongemoeid te laten. De gevierde humanist uit Rotterdam maakte het minstens zo bont. Waarom geven veel wetenschappers dit niet toe?

Erasmus voelde een diepe verachting voor het jodendom en vond de Joden van zijn tijd zevenmaal erger dan die in Jezus' tijd.

Geen antisemitisme

4. Luther riep er niet toe op Joden te doden, zelfs niet als zij Gods Zoon lasterden. Dat siert hem, want in het Oude Testament klinkt de oproep om zulke lasteraars met de dood te straffen.
5. Het ging Luther niet om de Joden als ras, maar als godsdienstige groepering. Hij was dus wel een anti-judaïst (bestrijder van het jodendom), maar geen antisemiet. Antisemitisme als rassenhaat is een verschijnsel van later tijd.
6. Daarbij kon Luther niet weten welke uitwerking zijn woorden eenmaal zouden hebben. Hoewel de nazi's zijn geschriften hebben misbruikt, loopt er geen rechtstreekse lijn van Luther naar de holocaust.

Zaak van het Evangelie

7. Het ging Luther om de eer van God. Hij was diep verontwaardigd als de Zaligmaker werd veracht en de dierbare leer van vrije genade werd aangetast.
8. De Duitse hervormer was niet uit op de vernietiging, maar op de bekering van de Joden. Wanneer hij pleitte voor harde maatregelen tegen hen, ging het dus eigenlijk om een 'harde barmhartigheid'.
9. Luther zag de Joden als een bedreiging. Sommige christenen waren al overgegaan tot het jodendom, meerderen zouden volgen. Dat wilde hij uit alle macht tegenhouden.
10. Ten slotte: Luther was teleurgesteld in zijn aanvankelijke verwachting voor de Joden. Zijn boekje "Dat Jezus Christus een geboren Jood is" (1523) was nog mild van toon. Hij schreef zelfs het volgende: 'De papisten hebben zich zo gedragen dat je eerder van christen Jood zou zijn geworden; als ik Jood was geweest, zou ik liever een varken geworden zijn dan een christen! Luther hoopte de Joden voor de Reformatie te winnen. Helaas, het pakte anders uit. Zijn gesprekken met rabbijnen in 1525 mislukten. Gaandeweg werd zijn opstelling harder, maar je kunt zijn teleurstelling wel begrijpen.

En toch

Jawel, we begrijpen het. En toch... Er valt meer over te zeggen. Er is ook een andere kant. Een donkere kant. Maar daarover de volgende keer.

(slot volgt)

Von Staupitz, middel in Gods hand [1]

'Als ik Von Staupitz niet zou eren, zou ik een vervloekte, ondankbare papistische ezel zijn, want hij was mijn allereerste vader in deze leer, die mij in Christus gebaard heeft. Als Von Staupitz, of liever God door middel van Von Staupitz, mij niet uit mijn aanvechting geholpen had, ik zou erin verdrongen zijn en al lang in de hel hebben verkeerdt.'

A. Jobse, Dordrecht

Het huis in Wittenberg waarin Von Staupitz woonde.

Zo sprak Maarten Luther over de vicaris-generaal van de Augustijner orde, die hem als eerste bezocht toen hij monnik was geworden in het klooster van Erfurt en met diepe geestelijke aanvechtingen te kampen had. Von Staupitz kwam er al jong achter dat de studie van filosofie hem niet gelukkig kon maken en begon theologie te studeren. Hij bestudeerde de Bijbel en de Augustijnse theologie en had sterk te strijden met de lusten van zijn verdorven vlees. Hij vond vrede in zijn ziel door het geloof in Christus. Verkoren uit genade, dat nam bezit van zijn geest. Hij werd bevriend met Frederik de Wijze, die hem aanzette om de Universiteit van Wittenberg te stichten. Op den duur werd hij de vicaris-generaal van de gehele Augustijner orde. Hij con-

stateerde dat de corrupte moraal en de verkeerde leringen de Roomse Kerk te gronde richtten. Toch dacht hij er niet over om de kerk te verlaten.

Toen Von Staupitz voor het eerst het klooster in Erfurt bezocht, werd zijn aandacht al snel getrokken naar de monnik Luther, die hij aantrof als 'vel over been', met zijn ogen diep in de kassen, terwijl zijn gezicht een duizendvoudige strijd verraadde. Von Staupitz herkende iets van zijn eigen strijd in de moedeloze monnik en voelde veel sympathie voor hem.

Moedeloosheid

Er ontstonden gesprekken tussen die twee en terwijl de vicaris hem begreep, groeide er bij de monnik een band van vertrouwen. Hij ontboezemde hem de

oorzaak van zijn moedeloosheid en beschreef de vreselijke gedachten die hem kwelden. 'Waarom ziet u zo droevig, broeder Maarten?' 'Ah! Ik weet niet wat er van mij worden zal!' zei de ander.

'Deze aanvechtingen zijn voor u meer noodzakelijk dan eten en drinken', vervolgde Von Staupitz. 'Het is te vergeefs om God beloften te doen; de zonde is altijd de sterkste', verzuchtte Luther. 'O mijn vriend! - zei de ander - meer dan duizendmaal heb ik onze heilige God gezworen om vroom te leven, en nooit heb ik mijn beloften gehouden. Nu zweer ik niet langer, want ik weet dat ik mijn plechtige beloften niet houden kan. Indien God mij niet genadig zal zijn om de liefde van Christus en mij een zalig heengaan zal schenken wanneer ik deze wereld moet verlaten, dan zal ik nooit met al mijn eden en al mijn goede werken voor Hem kunnen staan: ik moet verloren gaan'. Maarten huiverde bij de gedachte aan Gods rechtvaardigheid en Zijn vlekkeloze heiligheid. 'Waarom - zei Von Staupitz - kwelt u zichzelf met al deze hoge gedachten? Zie op de wonden, op Jezus Christus, op het bloed dat Hij voor u gestort heeft: daar zal de genade van God aan u verschijnen. In plaats van uzelf te kwellen vanwege uw zonden, werp uzelf in de armen van de Zaligmaker. Vertrouw op Hem, op de gerechtigheid van Zijn leven, op de verzoening van Zijn dood. Schrik niet terug: God is niet vertoornd op u; u bent vertoornd op God. Hoor naar de Zoon van God. Hij werd Mens voor u om u de verzekering van Zijn Goddelijke gunst te geven. Hij zegt tot u: Gij zijt van Mijn schapen; u hoort Mijn stem; niemand zal u uit Mijn hand rukken'.

Gods gunst

Maar Luther vond in zichzelf geen berouw die hem de zaligheid kon geven. 'Hoe zou ik durven geloven in de gunst van God, zolang er geen echte bekering in mij is? Ik moet veranderd worden, voordat Hij mij zal aanvaarden'.

Von Staupitz zei hem dat er geen echte bekering kan zijn zolang een mens God vreest als een strenge Rechter. 'Wat zult u dan zeggen tegen zoveel gewetens aan wie wel duizend ondraaglijke taken worden opgedragen om de hemel te verwerven?' vroeg Luther. Het antwoord was: 'Er is geen waar berouw behalve die begint met de liefde van God en Zijn gerechtigheid... Indien u begeert bekeerd te worden, wees niet bezig met al deze strijd om de zonde te doden en met al deze kwellingen. Heb Hem lief Die u eerst heeft liefgehad!'

(wordt vervolgd)

Thomas Muntzer

Maarten Luther

Paus Leo X

Menno Simons

Reformatie vandaag

”Reformatie vandaag; 500 jaar Hervorming in debat met Rome en nieuwe vormen van doperse radicaliteit”. Zo luidt de complete titel van het haast encyclopedische werk van dr. K. van der Zwaag dat 1700 bladzijden beslaat.

ds. H.A. van Zetten,
Benthuizen

In twee kloeke banden bevinden zich vier delen. Deel I beschrijft het geding van de Reformatie met Rome en deel II het geding met de dopersen. Deel III gaat over vroomheidsbewegingen en nieuwe vormen van doperse radicaliteit, terwijl deel IV over de blijvende actualiteit van de Reformatie gaat. Het werk sluit af met een Appendix met “95 stellingen”.

De rode draad van dit werk is dat de kerk van de Reformatie vanaf het begin zijn positie moest bepalen ten opzichte van twee tegenstanders: de Rooms-Katholieke Kerk (sacramentalistisch, hiërarchisch, afgodisch, verstold en verpauperd) en de dopersen (radicale geestdrijvers, wereldmijders, baptisten). Van der Zwaag laat zien dat die beide fronten steeds gebleven zijn; ook nu nog. Dwalingen, vervormingen en invloeden vanuit beide fronten hebben in wisselende omstandigheden steeds een aanslag gedaan op de ‘sola’s’ van de Reformatie: ‘sola gratia, sola Scriptura, sola fide’. De afwijkingen ten aanzien van de beginselen van de Reformatie vragen om een doorgaande reformatie.

Stellingnames

Het is onvermijdelijk dat in een dergelijk werk je eigen levensgeschiedenis mee komt. Ik zal eerlijk toegeven dat ik deze boeken met meer dan gemiddelde belangstelling gelezen heb. Dat komt door eerdere stellingnames van de schrijver in een boek als “Afwachten of verwachten”. De prediking in de Gereformeerde Gemeenten kreeg er toen van langs, waarbij Van der Zwaag de plank behoorlijk missloeg. Het boek heeft destijds verwarring veroorzaakt en sporen nagelaten. Tegelijk wil ik het nu voorliggende werk eerlijk en respectvol bespreken.

Beide boeken getuigen van brede wetenschappelijke interesse en de gave om een samenhangend betoog te schrijven, waarin

veelvormigheid en belijndheid samengaan. Bovendien zijn ze toegankelijk en met een vlotte pen geschreven.

Soms analyseert dr. Van der Zwaag scherp, onder meer wanneer hij signaleert waar zwakten van de refozuil zitten. Of wanneer hij het belang van een gezonde verhouding tussen Woord en Geest benadrukt. Maar in de uitwerking haak ik dan weer af, wanneer hij schrijft: ‘Typisch dopers is dat (...) het gepredikte Woord en de verkondigde beloften van het Evangelie slechts ‘uitwendige’ waarheden zijn zonder de werking van de Geest’. Hij spreekt bijvoorbeeld ook van ‘de doperse kritiek op het slechts *historische geloof*’.

Van der Zwaag schat recente ontwikkelingen in de Rooms-Katholieke Kerk mijns inziens veel te positief in. Tegelijk ziet hij in de rechterflank van de gereformeerde gezindte een nieuwe verroomsing en/of neiging tot doperdom. Hij schrijft over een nieuwe ‘Roomse’ afstand tussen de ‘clerus’ (kerkenraden) en de ‘onmondige’ gemeenteleden in reformatorische kerken.

Op afstand

Dergelijke uitspraken en diverse (althans door mij zo ervaren) subtiele stekeligheiden onder de oppervlakte doen vermoeden dat dr. Van der Zwaag gaandeweg meer op afstand is komen te staan van de Nadere Reformatie en Calvijn (en daarmee onder meer ook van de leer in de Gereformeerde Gemeenten). Het historisch geloof is immers geen waar geloof (denk aan Christus’ gelijkenis over het zaad). Ook moet de uitwendige roeping worden onderscheiden van de inwendige roeping; deze ‘geschiedt zonder ons, in ons’

Sola scriptura

(Dordtse Leerregels). Opmerkelijk is bijvoorbeeld een relatief milde beoordeling van Heart Cry en het 'overwinningleven'. Daar tegenover lijkt het alsof het arme zondaarsleven dat Paulus in Romeinen 7 beschrijft wezensvreemd zou zijn aan de levende Kerk.

Van der Zwaag bepleit een wat meer verbondsmatig christendom. Hij hoopt op meer eenheid en wil daartoe het (zijns inziens kanshebbend) gesprek aangaan met rooms-katholieken en evangelischen. De vraag die zich dan opdringt, is hoe onze belijdenis dan nog kan functioneren. Een breed christendom leidt tot oppervlaktigheid en nietszeggendheid. Bovendien hoef je met de praktijk van het arme zondaarsleven dan al helemaal niet meer aan te komen.

Terug bij de kern

Daarmee zijn we weer terug bij de kern van de Reformatie. Daarin gaat het om de 'rechtvaardiging van de goddeloze'. Een goddeloze...! Wie wil dat nu zijn? Daar is ieder mens vijand van. Maar het is het werk van Gods Geest om te overtuigen van zonde, gerechtigheid en oordeel. Die Geest leert Godskennis en zelfkennis. Die Geest doet buigen onder Gods recht. Die Geest leidt tot de kennis van Christus. Wat is dat nodig. Het is de toegerekende gerechtigheid van Christus alleen, waarin wij voor God kunnen bestaan.

"Reformatie vandaag" (deel I en II), dr. Klaas van der Zwaag; uitg. De Banier, Apeldoorn; 876 resp. 823 blz.; € 79,95.

Waarom heeft de heilige God het eerste, laatste en hoogste Woord? Waarom is de Heilige Schrift het einde van alle tegenspraak en beslist niet het begin van de discussie? En dat over onze leer en ons leven, over onze opvattingen en levensopenbaring, over onze geloofsbeleving en levenspraktijk.

U weet wel hoe dit Schriftgezag op allerlei manieren ondermijnd wordt. Met schoonschijnende argumenten, van welke zijde dan ook - steeds dichterbij helaas; met al of niet wetenschappelijke pretenties. Het 'is het ook dat God gezegd heeft?' blijkt een beproefd middel te zijn van de vader der leugenen, de mensenmoorder van den beginne. En wanneer die ene steen uit het fundament gewrikt is, dan volgt de rest vanzelf. Dan houden we een puinhoop over. Dat is bewezen, in Genesis 3 al en vervolgens in de eeuwen van de mensheidsgeschiedenis. Zeker na de tijd der Verlichting (ongeveer 1700-1800), waarin de menselijke rede de norm is van alles. Zelfs van God in Zijn wezen en Zijn Zelfopenbaring: 'Ik, autonome mens, denk, dus... ik vind, dus... ik redeneer, dus...'

Met onze beperkte, verduisterde en niet te vergeten vijandige hersenpan durven we dat aan: de Heilige analyseren met ons verstand, de Volmaakte bevragen op Zijn doen in schepping en herschepping. We durven veel, we durven alles, naar het schijnt. We laten ons niet weerhouden door: 'maar toch, o mens, wie zijt gij, die tégen God antwoordt? Zal ook het maaksel zeggen tot Degene Die het gemaakt heeft: waarom hebt Gij mij alsoo gemaakt?' (Rom. 9:20). Om maar te zwijgen van Gods bedoeling met Zijn Zelfopenbaring in de Schrift: 'opdat alle mond gestopt worde en de gehele wereld voor God verdoemelijk zij' (Rom. 3:19). Eerbiedig zwijgen en luisteren naar het goede Woord Gods, dat past ons allen, jong en oud.

Daarom wordt in onze belijdenis het Schriftgezag zo wonderlijk eenvoudig viervoudig gefundeerd in artikel 5 van de NGB: al deze boeken (dus ook Genesis) ontvangen wij voor heilig en canoniek als regel, fundament en bevestiging van ons geloof, omdat:

- De Schrift Zelf zo van haar gezag getuigt.
- De kerk der eeuwen dit zo beleden en beleefd heeft.
- De Heilige Geest deze waarachtigheid krachtig in ons hart getuigt.
- Al zou je blind zijn, dan nog voel je dat het geschrevene waar is.

'De zuiverheid van Uw Getuigenis blinkt altoos uit, zelfs in de zwaarste noden; leer mij het verstaan...'; zo zingt de dichter in Psalm 119:72 (ber.). Zingt u dat mee, met uw hart? Blijkt dat in uw (dagelijks) leven? Want 'sola scriptura' is een zaak van hart en leven.

v. A.

Uit de Westminster Confessie, hoofdstuk 1

IV. Het gezag van de Heilige Schrift, op grond waarvan zij geloofd en gehoorzaamd dient te worden, is niet afhankelijk van het getuigenis van enig mens of enige kerk, maar rust volkomen op God (Die de Waarheid Zelf is), Die daarvan de Auteur is. Het is het Woord van God en moet om die reden aanvaard worden.¹

1. 1 Thess. 2:13; 2 Tim. 3:16; 2 Petr. 1:19,21; 1 Joh. 5:9.

V. Het getuigenis van de kerk kan ons bewegen en aansporen om de Heilige Schrift hoog te achten en te eerbiedigen.¹ Daarnaast vormen het goddelijke karakter van de inhoud, de doeltreffendheid van de leer, de verhevenheid van de stijl, de overeenstemming tussen al de delen, de diepste bedoeling van het geheel (namelijk om alle eer aan God te geven), de volkomen bekendmaking van de enige weg tot zaligheid voor de mens, de vele andere onvergelykbare voortreffelijkheden en de volkomen volmaaktheid van de Schriften, het overvloedige bewijs dat dit het Woord van God is. Niettemin komen onze volle overtuiging en verzekering van de onfeilbare waarheid en het goddelijke gezag van de Schriften van het innerlijke werk van de Heilige Geest, Die door en met het Woord getuigenis geeft in onze harten.²

1. 1 Tim. 3:15; 2. Jes. 59:21; Joh. 16:13-14; 1 Kor. 2:10-12; 1 Joh. 2:20, 27.

DE GROTE CATECHISMUS VAN WESTMINSTER

Overgenomen uit 'Gewogen Woorden', Thera Tanis-Baars/prof.dr. A. Baars, de Banier Uitgeverij

Een vaste Burcht is onze God

VERTALING DS. C.J. MEEUSE

Een vaste Burcht is onze God,
een Harnas en een Wapen.
Hij helpt en redt ons uit de nood
der slachting als van schapen.
De oude vijand strijdt
met ernst die 't kwaad niet mijdt,
met macht en list, zo vuig,
en gruw'lijk wapentuig;
op aard' is 't nooit geschapen.

Met onze macht is 't niets gedaan,
wij gaan welhaast verloren.
Maar Een kan onze strijd doorstaan:
de Man door God verkoren.
Vraagt gij mij daarop: Wie?
't Is Jezus Christus, Die
als HEERE Zebaoth
is 'd een'ge Zoon van God.
De hof zal Hem behoren.

Zou d'aarde vol van duiv'len zijn
om boos ons te verslinden,
wij zullen onverschrokken zijn
en zeker uitkomst vinden.
De vorst der wereld moet,
hoe bitter hij ook doet,
ervaren dat hij zwicht
vanwege Gods gericht.
Eén woord slechts kan hem binden.

Het Woord moet ieder laten staan,
dat kan geen sterv'ling krenken.
Gods raadsplan doet ons veilig gaan,
waar Hij Zijn Geest wil schenken.
Neem 't leven af of eer,
ons goed, 't gezin of meer.
U wint niet, 't is van God.
Ons wacht een zalig lot.
Zijn rijk komt op Zijn wenken.

Helemaal alleen?

A. Karens,
Barneveld

Goed om na een reis nog eens even terug te kijken. Op mooie momenten en archeologische monumenten. Een paar voorbeelden.

De achter bosschages verscholen en hooggelegen Wartburg, waar Luther als jonker Jörg bijna een jaar verblijft, het Augustijner klooster in de oude stad Erfurt met vlak daarbij, naast de Krämerbrücke, het oude Joodse reinigingsbad, de 'mikwe'. Het concentratiekamp Buchenwald. En niet te vergeten de deur van de Slotkerk in Wittenberg, waarop Luther "Die 95 Thesen" aanbrengt. Dicht bij de kerk lopen we een pandje binnen met een in dit Reformatiejaar tijdelijke expositie over de Bijbel. De grootste en de kleinste Bijbel ter wereld, de Bijbel die in 1971 met de Apollo 14 de ruimte inging en een 'miniatur Torarolle'. Indrukwekkend en leerzaam. Maar nu eerst Luther in Worms. Waar hij er helemaal alleen voor staat...

Naar Worms

Op 2 april 1521 gaat de hervormer op reis naar Worms. Hij moet op de Rijksdag verschijnen. Hij staat er alleen voor in dit 'godsdienstig gevecht', tegenover zoveel rooms-katholieke vijanden die hem naar het leven staan. De Heere geeft hem in

hart en hoofd wat nodig is. De heenreis zou een boetegang moeten zijn. Het lijkt echter meer op een triomftocht. In alle plaatsen wordt Luther met grote geestdrift ontvangen. Zijn optreden is zakelijk, verstandig en bezonnen. Tweemaal moet hij voor de keizer verschijnen en iedere keer wordt hem duidelijk voorgelegd zijn leer terug te nemen. Luther ziet echter geen bewijs tegen zijn stellingen en opvattingen. Hij zegt onder meer '...daarom ben ik door de plaatsen van de Heilige Schrift, die ik naar voren gebracht heb, in mijn geweten overwonnen en gevangen in het Woord van God. Ik kan en wil niets herroepen, omdat het niet heilzaam is iets tegen het geweten in te doen. God help me, Amen!' Nadat hij de zaal waar de onderhandelingen plaatsvinden verlaat, roept hij opgelucht uit: 'Ik ben er door'. Heeft Luther hier alleen gestaan? Helemaal alleen? Nee, ook voor hem gold: 'Onze hulp is in de naam des Heeren'.

David en Elía

Wat hebben ook David en Elía momenten

gekend van 'alleen zijn'. Elía denkt dat hij alleen is overgebleven en de Heere zegt 'Ik heb Mijzelfen nog zeven duizend mannen overgelaten'. En als David Achimélech achterlaat en met het zwaard van Goliath naar de Filistijnen vlucht, voelt hij zich bij koning Achis zo alleen en zo verlaten. Maar wat hebben ze beiden in de strijd door Gods hulp als geloofsheld de overwinning mogen behalen. Elía in zijn godsdienststrijd op de Karmel en David in zijn militaire strijd tegen Goliath in het Eikendal. Alleen tegen honderden Baälpriesters met duizenden toeschouwers. De ander tegen een reus met honderden vijandelijke soldaten, omringd door duizenden toeschouwers. Bij beiden zien we dat, vóór de overwinning, de Heere als met een vergrootglas tot in detail laat beschrijven wat de Baälpriesters allemaal doen en hoe Goliath eruit ziet. David en Elía gebruiken eenvoudige middelen in de strijd, een beetje hout en steen voor het altaar en een slinger met een paar kleine steentjes. Bij beiden is er na de overwinning een langdurig gejuich van het volk. Maar veel belangrijker is dat ze allebei in hun 'alleen zijn' niet alleen waren. Want God was aan hun zij... Ze mochten voor Zijn naam uitkomen en Hem de eer geven. Daar rust Gods zegen op.

Heere Jezus Christus

Heeft de Heere ook niet alleen gestreden? Hebben ze Hem niet allen verlaten? Is Hij niet omringd door heel veel vijanden: de bende, een Judas en Schriftgeleerden die roepen 'Zijn bloed kome over ons, en over onze kinderen...'. Hij is geen geloofsheld, maar naar Psalm 45 de Held, Die het zwaard aan de heup zal gorden. Hij lijdt schijnbaar verlies, gaat op de dood aan, maar behaalt daardoor juist een eeuwige overwinning. Hij bouwt geen altaar, zoals Elía, maar is Zélf het Brandofferaltaar. Elía herstelt het altaar, va-jerapée (wat 'genezen' betekent).

Onder de vleugelen van de Heere is genezing voor de grootste der zondaren. De Heere gebruikt slinger noch steen, draagt alleen het vloekhout der schande. Luther, David en Elía mochten Gods eer zoeken en bedoelen. De meerdere van David bedoelt volkomen de eer van Zijn Vader. Alleen? Luther kan nog steun van Melanchthon krijgen. Elía mogelijk van Obadja en David van Jonathan, maar de Heere Jezus heeft 'de pers alleen getreden'. Niemand was met Hem. Echt... helemaal alleen. Gelukkig maar, anders was er geen redding en verlossing mogelijk.

Abraham Hellenbroek [7]

De haven(stad) bereikt

De door vele 'Bommelaren' nagezwaaide familie Hellenbroek wordt kilometers verderop –in Rotterdam- met open armen ontvangen.

ds. W.A. Zondag,
Woerden

De Maasstad was in die tijd de tweede 'koopstad' van ons land en kon - vanwege haven en handel - worden beschouwd als een zeer welvarende stad die voortdurend uitbreiding zocht. Havens, pakhuizen, kades met prachtige herenhuizen... Rotterdam kreeg steeds meer aanzien.

Dat ging gelukkig niet ten koste van het geestelijke leven. Hellenbroek sprak van een grote, maar vooral ook bloeiende gemeente die in dat opzicht mocht uitstijgen boven andere gemeenten, 'die uitmunt in aandeel aan des Heeren zegeningen'. Uiteraard kon Hellenbroek Rotterdam niet alleen bedienen. Bij zijn komst waren daar onder meer de bekende predikanten Wilhelmus à Brakel ('een kostelijke zielevriend') en Wilhelmus Eversdijk. Niet veel later komen daarbij Jacobus Fruytier en de uit Zaltbommel afkomstige Alardus Tiele. Op 23 januari 1695 (na bevestiging door ds. L. de With) houdt de nog jonge prediker voor de vierde maal een intredepreek. Het zal tevens de laatste intredepreek zijn, want hij mag de stad blijven dienen tot aan zijn overlijden in 1731. Als intredetekst neemt hij Jeremia 31:14: 'En Ik zal de ziel der priesters met vettigheid dronken maken; en Mijn volk zal met Mijn goed verzadigd worden, spreekt de HEERE'. In drie aandachtspunten wordt de stof verdeeld: Een belofte aan de priesters; een toezegging aan het volk; en de zekerheid daarvan (het is immers de HEERE Die spreekt).

Werkzaamheden van de priester

Allereerst wordt in de preek uitgelegd waaruit de werkzaamheden van de priesters - 'de schaduwen van de dienaars in het Nieuwe Testament' - bestaan. Vervolgens

Rotterdam, een bloeiende gemeente.

wordt de lijn consequent en Bijbels onderbouwd doorgetrokken naar het werk van de dienaars des Woords.

Ook voor onze tijd (waarin menigeen merkwaardige opvattingen heeft over het takenpakket van de predikant) is het leerzaam om de vier taken nog eens te benoemen:

1. **Offeren.** Het belangrijkste werk van de priester was offeren. De dienaar des Woords moet dat ook doen. Nee, er hoeft niet meer geofferd te worden met slachtvee tot verzoening van de zonden. Maar wel een 'offerande van mensen, die zij door bekering onder hun dienst, onder de verkondiging van het Evangelie, den Heere als een geestelijke offerande heiligen, en nevens hen doen naderen tot het enige Altaar Christus, om daarop hun geestelijke offerande op te offeren'. Zo wordt Pau-

lus tot een drankoffer geofferd (vgl. Fil. 2:17).

2. **Bidden.** Zoals de priesters in het openbaar voor het volk gebeden tot God opzonden, zo moet de dienaar des Woords dat doen 'én in het openbaar, én in het verborgen, gedurige smekingen voor de geestelijke welstand van des Heeren volk uit te storten' (vgl. Kol. 1:3, 9).
3. **Onderwijzen.** De priesters moesten het volk onderwijzen in Gods wet, in Zijn Woord. En dat moet ook de dienaar doen, reden waarom hij ook 'leraar' wordt genoemd (vgl. Ef. 4:11).
4. **Zegenen.** De priesters mochten het volk zegenen. Het is de bekende priesterlijke zegen uit Numeri 6. Ook de dienaars in het Nieuwe Testament mochten dat doen. 'Het is hun gedurige taal: wij zegenen ulieden uit het huis des Heeren, Ps. 118:26'.

Als de dienaars des Woords zó hun werk mogen doen, belooft de Heere Zijn zegen. Zij zullen - 'uitwendig en inwendig' - in Zijn genadegaven delen. En wel op zo'n overvloedige wijze dat hier (op positieve wijze) wordt gesproken van de 'dronkenschap'. Dat heeft ook gevolgen voor het volk: 'Maar daar het de priesters zo wel ging, kon ook het volk niet ongezegend wezen. Gelijk het volk, alzo zal de priester wezen' (Jes. 24:2).

Naar dit voorbeeld wil Hellenbroek zijn werk in Rotterdam gaan doen. 'Zo kom en sta ik hier dan nu ook als een van des Heeren priesters, die hier de geestelijke lijfrok dragen zal in dit gedeelte van des Heeren huis'. Consequent betreft hij de vier taken op zijn eigen persoon. Zo wil hij offeren ('mocht ik de zondaren hier onder het slachtmes van de Goddelijke wet doen beven, en zo tot offer voor het altaar Christus Jezus doen bukken'), bidden, leren en zegenen.

Eeuwige bestemming

Hellenbroek eindigt zijn preek met het zicht op de eeuwige bestemming van Gods kinderen: 'Totdat die tijd aanbreekt in welke en priesters en des Heeren volk, wij en gij, eens boven het bereik van deze sterfelikheden opgevoerd zijnde, eens met die zalige vettigheden van de hemel, eeuwig zullen worden dronken gemaakt...'. Voor onze getrouwe prediker is het 'totdat' overgegaan in 'aangebrouwen'. Daar zij hun wens verkrijgen... En hij heeft zijn wens verkregen.

(wordt vervolgd)

Onvoldoende steun

C.S.L. Janse,
Apeldoorn

Begin deze maand kwam de christelijke gereformeerde synode in een besloten zitting bijeen. Er was dan ook een heel gevoelig punt aan de orde. Zou de eigen predikantsopleiding in Apeldoorn gaan fuseren met die van de vrijgemaakten in Kampen? Aan die plannen was al een aantal jaren gesleuteld.

Uiteindelijk kreeg het voorstel voor een Gereformeerde Theologische Universiteit (GTU) in de synode onvoldoende steun. Misschien was de meerderheid er wel voor, maar men had eerder al afgesproken dat minimaal 70 procent van de synodeleden er mee moest instemmen, wilden de plannen door kunnen gaan.

Die hoge drempel was begrijpelijk. Het ging hier immers om een heel ingrijpende beslissing. Het opleiden van nieuwe generaties predikanten is voor een kerkverband van fundamentele betekenis. Aan wie vertrouwt men dat toe en in welk geestelijk klimaat vindt dat plaats? Twee bezwaren gaven in de synodediscussie de doorslag. In plaats van een coöperatief verband tussen Apeldoorn en Kampen ging het nu om een fusie. Daardoor zou de invloed van de deelnemende kerken op het beleid van de nieuw te vormen Theologische Universiteit een stuk minder worden.

Vrijgemaakte dominantie

Daarnaast gold als openlijk of onderhuids bezwaar dat de GTU gedomineerd zou worden door de vrijgemaakten en de Nederlands gereformeerden. Die beide kerkverbanden zijn duidelijk op weg naar hereniging. Bij elkaar zijn ze ruim twee keer zo groot als de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Die hereniging is mogelijk geworden doordat de vrijgemaakten niet alleen hun pretentie van ware kerk hebben laten vallen, maar ook ruimer zijn geworden in hun binding aan de belijdenis. Recent besloot men alle kerkelijke ambten open te stellen voor vrouwen. De Nederlands gereformeerden hadden dat al jaren geleden gedaan. Ook ten aanzien van de omgang met de Bijbel (hermeneutiek) zijn de vrijgemaakten gemakkelijker geworden. Dat gevoegd bij de fors teruglopende kerkgang en de lossere levensstijl die daar helaas te constateren valt, maakt dat althans een deel van de christelijk-gereformeerden graag afstand wil houden.

Een ander deel heeft daar niet veel moeite mee of juicht deze ontwikkelingen zelfs toe. Op tal van plaatsen is er immers kanselruil met de vrijgemaakten en/of de Nederlands gereformeerden. Verschillende gemeenten zijn zelfs volledig geïntegreerd. Voor deze richting in de Christelijke Gereformeerde Kerken was een gemeenschappelijke predikantsopleiding welhaast een vanzelfsprekende zaak. Verwacht kan worden dat het recente synodebesluit niet alleen de verhouding met de vrijgemaakten en Nederlands gereformeerden onder druk zal zetten, maar ook in eigen kring veel onvrede en weerstand oproept.

Gereformeerd

Apeldoorn en Kampen zouden volgens de plannen moeten opgaan in een nieuwe universiteit. Over de vestigingsplaats was men het nog niet eens. Er werd gedacht aan Utrecht. De naam Gereformeerde Theologische Universiteit klinkt goed. Maar in de praktijk kan gereformeerd van alles betekenen. Helaas wel.

De vrijgemaakten en de Nederlands gereformeerden komen uit de kuyperiaans-gereformeerde traditie, die we vroeger wel aanduiden als neo-gereformeerd. Weliswaar is er bij hen tegenwoordig sprake van allerlei evangelische en modern-gereformeerde invloeden, maar die maken het er ook niet beter op.

Vroeger beschouwden de vrijgemaakten zich bij uitstek als gereformeerd. Vandaar dat ze die benaming gebruikten voor al hun scholen en organisaties. Inmiddels hecht men daar niet meer zo aan.

Subsidie en zeggenschap

De Theologische Universiteit Apeldoorn is voortgekomen uit de vroegere Theologische (Hoge)school van de Christelijke Gereformeerde Kerken. Dat was een besloten predikantenopleiding. Men moest zelf de kosten opbrengen, maar bleef daardoor ook baas in eigen huis. Bij onze Theologische School is dat nog steeds zo. In later jaren kon men ook in Apeldoorn theologie gaan studeren zonder dat de weg naar de kansel opengesteld was en ook als men niet christelijk gereformeerd was. Net als bij de andere universiteiten droeg de overheid de kosten.

Maar die erkenning en subsidiëring betekende ook dat de overheid bepaalde eisen ging stellen aan het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek. Eisen waaraan een betrekkelijk kleine instelling als de Apeldoornse universiteit steeds moeilijker kan voldoen. Dat stimuleerde de gedachte aan een samenwerking of samengaan met Kampen.

Hoe het verder zal gaan met Apeldoorn en Kampen is nog volstrekt onduidelijk. Duidelijk is wel dat overheidserkenning en overheidsfinanciering misschien wel aantrekkelijk lijkt, maar ook allerlei consequenties heeft. In de academische wereld is nog wel ruimte voor zo iets als godsdienstwetenschap, maar confessionele theologie (een theologie die zich baseert op Gods Woord en zich wil binden aan de belijdenis) geldt veelal als niet meer van deze tijd. Toch moet het daar wel om gaan. En dat vanuit het besef dat het belangrijker is om van God geleerd te zijn, dan veel over God geleerd te hebben.

De Theologische Universiteit Apeldoorn van de Christelijke Gereformeerde Kerken was vroeger een besloten predikantenopleiding

Herdenking 25-jarig ambtsjubileum ds. W. Visscher

Kerkenraad
Gereformeerde
Gemeente
Amersfoort

Op 23 september was het 25 jaar geleden dat onze geliefde predikant ds. W. Visscher door wijlen ds. P. Honkoop bevestigd werd in het ambt van dienaar des Woords in onze gemeente. De tekst van de bevestigingspreek was Psalm 134:1-3. 's Avonds deed ds. Visscher intrede uit Psalm 119:18: 'Ontdek mijn ogen, dat ik aanschouwe de wonderen van Uw wet'.

In een herdenkingspreek op zondagmorgen 24 september heeft onze dominee hierbij stilgestaan in een preek over 1 Timótheüs 1:12: 'En ik dank Hem Die mij bekrachtigd heeft, namelijk Christus Jezus, onzen Heere, dat Hij mij getrouw geacht heeft, mij in de bediening gesteld hebbende'. Paulus spreekt hier over 'dankbaarheid', en noemt dan:

- Dank voor Goddelijke kracht
- Dank over Goddelijke ontferming
- Dank vanwege de bediening

Ds. Visscher memoreerde dat er in de achterliggende 25 jaar veel is gebeurd. Het Woord mocht worden bediend, in de prediking en in de leesdiensten, en het is niet ongezegd geweest. Ook is er veel gebeurd dat te denken geeft. Waar de Heere werkt is ook de satan actief. Ook zijn er ingrijpende dingen gebeurd, zoals het overlijden van zijn vrouw. Het is niet goed om bij een gelegenheid als deze stil te staan bij wat mensen tot stand hebben gebracht. Dat heeft voor God geen enkele waarde, want het is met zonde bekleet. Daarom wilde hij stilstaan bij het Woord van God, waarin Paulus ons voorhoudt: 'Ik dank Hém'.

Volharding en verwondering

Paulus vermaant Timótheüs in de verzen 3 t/m 11 om te volharden in de dienst der verzoening. In de verzen 12 t/m 17 geeft

Paulus uitdrukking aan zijn verwondering over wat God in zijn leven heeft gedaan. Hij neemt zijn eigen leven als voorbeeld voor allen die geloven. De boodschap van Gods genade is dat Jezus Christus in de wereld gekomen is om de zondaren zalig te maken, van welke ik de voornaamste ben. Dat had Paulus doorleefd. Vanuit die gestalte mag hij de Heere de dank toebrengen. 'Ik dank Hem Die mij bekrachtigd heeft'. Paulus roemt niet in zijn eigen gaven, maar hij dankt voor wat hij ontvangen

heeft. Kracht om slagen en ontberingen te dragen, bekwaamheid om in de dienst der verzoening te volharden. Terugziende op de achterliggende 25 jaar kan de dominee de dank alleen maar toebrengen aan de Heere. 'Alle zonden en fouten waren van mij, alles wat er goed is, is uit Zijn genade, en daarvoor komt alleen Hem de dank toe.' 'Die mij getrouw geacht heeft'. In zijn eertijds was Paulus een godslasteraar, een vervolger en verdrukker. God heeft hem in Zijn ontferming opgezocht, om een dienaar te zijn van het Evangelie. Dat wijst op de eeuwige verkiezing door God de Vader, de onpeilbare zondaarsliefde van God de Zoon en op de zending en bekwaammaking door de Heilige Geest. Dat leidt tot diepe verootmoediging. Zo mogen we dienen, in verbondenheid aan Hem, Die veracht was en de onwaardigste onder de mensen. Zo volgen we deze Kruiskoning. Zo wil Hij Zich verheerlijken in het hart van Zijn kinderen en in het hart van Zijn dienaar.

'Mij in de bediening gesteld hebbende'. Zondige en ongeschikte mensen worden door de Heere in de bediening gesteld. Die bediening is de prediking van de verlorenheid van de mens buiten Christus, en de noodzaak dat de Heilige Geest daaraan ontdekt. Het is de boodschap dat God in Christus de wereld met Zichzelf was verzoenende. Christus in al zijn heerlijkheid moet voor de mensen geschilderd worden. Daar waar wij de dood hebben verdiend, krijgt deze Zaligmaker heerlijkheid. Wiens ik ben, Welke ook ik dien. Die bediening heeft de Heere willen zegenen. Dat is gegaan in een weg van op en neer. Paulus is ook weleens moedeloos geweest. Maar toen hij de eeuwige heerlijkheid inging, is het danklied begonnen dat nooit meer eindigen zal.

Na de preek werd onze dominee namens kerkenraad en gemeente toegesproken door ouderling Gorter, en zong de gemeente hem alle drie de verzen van Psalm 134 toe.

75-jarig bestaan

In verband met zijn persoonlijke omstandigheden was het de wens van ds. Visscher om geen grote jubileumbijeenkomst te houden. Op 25 november hopen we aan dit heugelijke feit aandacht te besteden in een bijeenkomst waarin ook het 75-jarig bestaan van onze gemeente herdacht wordt. Als kerkenraad en gemeente willen we ds. Visscher toewensen dat wat hij ons voorgehouden heeft uit 1 Timótheüs 1:12 ook voor het toekomstige zijn deel zou mogen zijn, Gode tot eer en zielen tot de zaligheid.

Autisme, tussen wens en werkelijkheid [2]

Bert Regterschot en
Tineke de Vreugd-
Guijt

Mensen met autisme komen we ook in de kerkelijke gemeente tegen. Wat kunnen we voor hen betekenen?

In de kerkbode was het pas te lezen; vanaf de kansel was het te horen: 'Gemeente, deze week beginnen de verenigingen weer... Iedereen is van harte welkom! Iedereen! Maar wat voor menigeen een interessante of ontspannen avond is, kan voor een jongere (of oudere) met autisme een bron van onrust, onzekerheid en angst zijn. 'Wat er na de pauze gebeurt is nog een verrassing...'. Iedereen wacht met een prettige nieuwsgierigheid af! Iedereen..., behalve die jongen, dat meisje, die man of vrouw met autisme. Omdat mensen met autisme prikkels anders verwerken, is het voor hen moeilijk te anticiperen op onverwachte situaties.

Een wijziging in de liturgie van een kerkdienst (zoals een toespraak of het achterwege laten van de tussenzang) geeft dan onrust. Iemand die op je plek zit, een pauze bij een verenigingsavond die uitloopt, ogenschijnlijk kleinigheden, maar voor iemand met autisme problematisch!

Kleine aanpassingen

Het deelnemen aan activiteiten wordt vergemakkelijkt als bekend is wat iemand met autisme nodig heeft, of wat iemand juist heel lastig vindt. Vaak kunnen kleine aanpassingen veel problemen voorkomen.

Te denken valt aan:

- een vaste plaats in de kerk
- vooraf de te zingen psalmen en de schriftlezing ontvangen
- bij deelname aan het verenigingsleven vooraf het programma weten
- veranderingen of aanpassingen, die vooraf bekend zijn, tijdig meedelen.

Mensen met autisme vinden het lastig abstracte begrippen te begrijpen. Hoe maak je dan bekende uitdrukkingen uit Gods Woord en de belijdenisgeschriften duidelijk aan mensen met autisme? Een vraag die gemakkelijker gesteld dan beantwoord is. Toch een paar aandachtspunten:

- beeldspraak in een preek of in een catechisatieles zijn voor mensen met ASS moeilijk te begrijpen. 'Bloed dat reinigt' is daarvan een voorbeeld. Bloed is kleverig, is rood en maakt niets schoon... en dan toch: 'reinen'?
- het verschil tussen teken en betekende zaak van de sacramenten is voor

mensen met autisme nóg moeilijker te begrijpen dan voor ieder ander.

- voor predikanten, catecheten en leidinggevend, ja, voor ons allemaal is het een uitdaging zó te schrijven en te spreken dat het niet voor tweeërlei uitleg vatbaar is.

Om aan deze behoefte enigszins tegemoet te komen zal eind dit jaar - met medewerking van Helpende handen - een Bijbels kernwoordenboek getiteld: "Bij de Bron" verschijnen. Daarin worden Bijbelse begrippen uitgelegd. Het boek krijgt tweenvijftig hoofdstukken; voor elke week één. Elk hoofdstuk heeft een vaste structuur, zodat het met name voor jongeren (en ouderen) met autisme bruikbaar is.

Bespreekbaar maken

Lang niet altijd is bekend dat iemand een stoornis in het autistisch spectrum heeft. Mensen zélf weten het soms niet eens.

Niet zelden wordt de diagnose pas op volwassen leeftijd gesteld. Toch is het belangrijk dat deze problematiek bespreekbaar gemaakt wordt. Laten ambtsdragers attent zijn op signalen en zich open en begripvol opstellen. Voor ouders - en niet minder voor volwassenen met autisme - is het van groot belang schroom te overwinnen en hierover openheid te geven.

Voor ouders - en niet minder voor volwassenen met autisme - is het van groot belang schroom te overwinnen en hierover openheid te geven.

In veel gemeenten functioneren vrijwilligersnetwerken. Daarop kan een beroep worden gedaan voor praktische hulp, maar ook voor bezoek, gastopvang en begeleiding in vrije tijd. Ook gezinnen die te maken hebben met autisme zouden daarvan een goed gebruik kunnen maken. Wel is het zaak het vrijwilligerswerk aan te passen aan hun specifieke situatie. Een moeder die maar ternauwernood haar gezin 'op de rails houdt', zit misschien niet te wachten op bezoek, hoe goed bedoeld ook. Maar: begrip, een luisterend oor, meedenken en meelèven zal vast gewaardeerd worden.

Immers: 'Iedereen is van harte welkom'.

www.helpendehanden.nl

Bedelaar

P.C. Beeke, Middelburg

Op de markt in Arnhem zat op zondag weleens een man met een half been, die om geld vroeg. Op weg naar de kerk moesten we er langs.

We wisten het heus wel: een bedelaar! Hij probeert medelijden te wekken. Natuurlijk hielden we het kerkgeld in onze zak. Je weet maar nooit. Zwervers, daklozen..., misschien wel drank- of drugsverslaafd. Ze zijn er altijd geweest. En nóg, vooral in de steden. Weleens gezien, zo'n man of vrouw op het station, in de bus, in de stad? In afvalbakken op zoek naar etensresten die anderen weggooiden(!). Wil je helpen, een broodje gezond is beter dan euro's geven.

Aalmoes, aalmoes! In de Bijbeltijd hadden bedelaars het niet best. De arme Lazarus

voor de deur van de rijke man. De kreupele bij de Schone poort waar Petrus en Johannes langskwamen. Melaatsen die het zelf maar moesten uitzoeken. Bedelen wil niemand. 'Voor bedelen schaam ik mij'. Toch, vroeger kozen veel monniken er vrijwillig voor. Ze voelden het als hun plicht om alles te verkopen en te gaan bedelen.

Is iedere bedelaar arm? Het kan toch anders. Zo'n zwerver heeft geen geld nodig, maar God. Voor zo'n bedelkind is er een rijke Christus! Hij vult lege handen en lege harten. Zit je zo weleens in de kerk: Heere, help mij? 'Wij zijn bedelaars, dat is waar', schreef Luther op zijn laatste briefje. In februari 1546, vlak voor zijn sterven. Een ABC-kind, zei iemand: Armoede – Bedelen – Christus. Groot geworden en toch klein gebleven. Wel bedelaar, maar rijk in God!

Al Gods kinderen samen zijn een bedelaarsvolk. Ze hadden eerst volle zakken en die moesten leeg. Ze werden arm. Hoe komt het dat velen verloren gaan? We willen geen bedelaar zijn. Maar onthoud één ding: God is een God van bedelaars.

En nu maar bedelen, bedelen, bedelen.

*een trouwe
dienstknecht van God*

MAARTEN LUTHER

H. van Dam

Luther schrijft aan een vriend: 'Het is veel beter tegen mensen te vechten dan tegen de duivelen. Dikwijls val ik, maar... de Rechterhand van de Allerhoogste grijpt mij steeds weer vast!'

En dan schrijft hij onder zijn brief niet meer: 'uit de woestijn'. Maar dan leest zijn vriend: 'uit het rijk van de vogels, die op hun takken zingen en God met alle kracht loven. Dag en nacht!' Het is of we Luther dan toch weer horen zingen:

*Een vaste Burcht is onze God.
Een toevlucht voor de Zijnen!*

Luther is nu ongeveer een half jaar op de Wartburg.

Het is winter geworden. Door de ramen van de kleine kamer valt op de dag maar weinig licht. Daarom brandt er het grootste deel van de dag een kaars. Toch zien we Luther van 's morgens vroeg tot 's avonds laat druk aan het werk. Hij schrijft weer.

Nee, het gaat niet zo vlug als anders. Steeds leest hij in een boek. Vaak denkt hij dan eerst diep na, voordat hij weer een paar regels op het papier zet. Soms schudt hij zijn hoofd en zet een kras door een zin, die hij net heeft opgeschreven. Hij begint dan weer opnieuw. Het lijkt een

moeilijk werk te zijn. Waar is hij toch mee bezig?

Luther heeft het Nieuwe Testament van de Bijbel op de tafel liggen. Dat is geschreven in de Griekse taal. Ja, in die taal hebben de apostelen de Bijbelboeken van het Nieuwe Testament vroeger geschreven. Die taal kennen de gewone mensen in Duitsland niet. Maar nu zal Luther zorgen dat ze toch de Bijbel kunnen lezen, in het Duits.

Luther dacht: het is wel goed dat de mensen mijn boeken lezen. Maar het beste boek is de Bijbel. Daaruit moeten ze vooral gaan lezen. En daarom is Luther begonnen met het vertalen van de Bijbel.

vervolgverhaal

42

Boekennieuws

"Luther in beeld. Een portret van de reformator uit zijn geschriften", Ed Kooijmans (red.), uitg. Den Hertog, Houten, 142 blz.; € 14,90.

Luther in beeld. Een portret van de reformator uit zijn geschriften

De heer E. Kooijmans, die jarenlang docent Nederlands was op het Van Lodenstein College, vertaalde twintig fragmenten van en twee fragmenten over Luther opnieuw in het Nederlands. In de keus van de fragmenten ligt de nadruk op zonde en genade bij Luther. Om de fragmenten goed tot hun recht te laten komen, geeft de vertaler in een klein lettertype toelichting op de historische context. Zodoende laat het boek zich ook lezen als een kennismaking met Luthers leven.

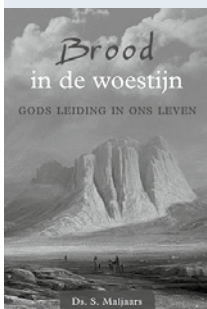
De vertaler benadrukt in zijn toelichtingen terecht dat de 'reformatorische wending' bij Luther geleidelijk plaatsvond. Tussen de 95 stellingen uit 1517 en de drie 'reformatorische geschriften' uit 1520 was Luther op een aantal punten tot grotere duidelijkheid gekomen. Dit blijkt vooral in Luthers zicht op de evangeliebelofte. 'Wilt u aan alle geboden voldoen en bevrijd worden van uw zonden en boze begeerten, zoals de wet eist, geloof dan in Christus, in Wie u genade, vrede, vrijheid en alle dingen worden toegezegd. Als u dat gelooft, dan hebt u het; als u dat niet gelooft, dan hebt u het niet' (blz. 55).

Het boek staat vol met rijke en leerzame passages. Ontroerend is

het lied "Verheugt u, lieve christenschaar". Daarin bezingt Luther in de ik-persoon de leer van zonde en genade. De fragmenten uit het boekje "Hoe men bidden moet" zijn prachtig. Het is jammer dat de vertaler die fragmenten niet wat langer heeft gemaakt.

Bij vergelijking met de originele tekst bleek wel dat de auteur soms wat vrij vertaalt. De bedoeling daarvan is om de tekst dichterbij de lezer te brengen, maar het gevolg is wel dat de vertaling iets verder van Luther af komt te staan. Van harte aanbevolen voor wie zich in dit reformatiejaar wil verdiepen in de geschriften van Luther.

J.N. Mouthaan, Veenendaal

"Brood in de woestijn", ds. S. Maljaars; uitg. Den Hertog, Houten; 140 pag.; € 16,90.

Brood in de woestijn

"Brood in de woestijn" bevat tien overdenkingen over de woestijnreis van het volk Israël. Onze geliefde broeder uit Meliskerke heeft in zijn eerste gemeente Middelharnis jaarlijks een aantal vervolgreken gehouden over de woestijnreis. Uit die serie preken zijn er tien gekozen, die bewerkt zijn tot overdenkingen. We lezen over een Goddelijke omweg, over het bittere water van Mara, maar ook over Gods zorg in Elim en het manna uit de hemel. De Heere zorgt ook steeds voor water in de woestijn; daarover gaat het hoofdstuk "Water in Rafidim". Vervolgens lezen we hoe God Zijn volk leidt als een kudde. Hij leidt het volk ook naar Horeb, waar het Zijn wet ontvangt.

Na de hoofdstukken over de vruchten uit Eskol en de koperen slang sluit het boek af met "Een terugblik op de woestijnreis". Elk hoofdstuk wordt ingeleid door een paar inleidende zinnen als een soort samenvatting. Dat geeft soms al veel stof tot nadenken. De overdenkingen zijn doortrokken van wat onze broeder schrijft in het voorwoord: 'In de woestijnreis liggen lessen over Gods leiding in ons leven. Het is een wonder als Gods weg mag leiden tot onze bekering. In het leven van Gods kinderen gebruikt de Heere de woestijnweg om dieper geestelijk onderwijs te geven'. Er worden praktische lijnen naar het leven van alledag getrokken. Elke keer

wordt ook heengewezen naar de Heere Jezus Christus als het levende Brood. Ten slotte een citaat uit de laatste overdenking. 'God kent ieders weg, maar in het bijzonder is Zijn oog geslagen op de weg van Zijn gunstgenoten. Hun weg is een weg vanuit Zijn welbehagen, een weg zoals Hij wil dat ze zullen gaan. Het is een weg in Zijn wonderlijke wijsheid, maar ook in Zijn onbevattelijke liefde en ontferming. (...) Hij kent ook uw weg, onbekeerden van hart. (...) Hij doorgrondt onze daden, bruut goddeloos of oppervlakkig godsdienstig. Dat moet ons aansporen tot bekering, want het heilloos spoor der bozen zal vergaan. Het is nog genadetijd. Daarom: bekeer u en leef! Van harte deze inhoudsvolle overdenkingen aanbevolen.

ds. A.P. Baaijens, Aagtekerke

Kerknieuws

BEROEPINGSWERK

Beroepen:

Te Oudemirdum, ds. C. van Ruitenburg
te Krimpen aan den IJssel;
Te Randburg (Zuid-Afrika),
ds. G. Bredeweg te Kruijningen.

Bedankt:

Voor Berkenwoude,
ds. P.G. Heijkamp te Emmeloord;
Voor Carterton (Nieuw-Zeeland),
ds. J.B. Zippro te Groningen;
Voor Kampen en Nieuwerkerk (Zld),
ds. G. van Manen te Elspeet;
Voor Oostkapelle,
ds. W. Visscher te Amersfoort;
Voor Zwijndrecht,
ds. C.A. van Dieren te Rijssen-Noord.

VERSLAG AFSCHIEDSDIENST VAN DS. A. VERSCHUURE VAN SCHERPENZEEL

Na bijna tien jaar onze gemeente te hebben gediend, nam onze geliefde herder en leraar op dinsdag 17 oktober afscheid. Als tekst voor deze dienst nam ds. Verschuure Ezechiël 34:11 en 15. Het thema van de preek was: De enige Herder. Drie punten werden overdacht:

1. Een schuldige herder.
2. Een heerlijke Herder.
3. Een zorgende Herder.

Ezechiël moet de zonden en schuld van de herders aanwijzen (vs. 2 en 8). Met name

de schuld van de hoogmoed. De herders weiden zo vaak zichzelf, ze bedoelen zo vaak zichzelf. En de kudde wordt dan niet op de rechte wijze geleid (vs. 4). Wanneer ging het nu werkelijk om Gods eer en het geestelijk heil van de kudde? Wat een schuld ligt er dan. Het goede wat er geweest is in de achterliggende tien jaar kwam niet van de herder, maar van Boven. Door een vuile goot heeft de Heere toch onverdiend het zuivere water van Zijn genade gegeven. Er blijft aan de kant van de herder en aan de zijde van de kudde alleen maar schuld over.

Ezechiël mag in dit hoofdstuk ook wijzen op de grote Herder. Dat is een heerlijke Herder! En dan wijst hij op de drieënige Verbondsgod, de HEERE. Maar in dit hoofdstuk valt vooral de nadruk op Christus.

En dan tekent de dominee de heerlijkheid van deze Herder in Zijn eeuwige verkiezing. In het zenden van het Liefste Dat Hij had naar deze aarde. In het werk van de Heilige Geest in de overschaduw van Maria. Wat een heerlijkheid is er in het werk van Christus Die Zichzelf gaf voor een doemwaardig geslacht. In Zijn eeuwige voorbeding voor Zijn Kerk. In Zijn almacht. Wat is Hij heerlijk in Zijn onbegrijpelijke trouw. Zo trouw kan een aardse herder nooit voor zijn kudde zorgen. Hij laat een afdwalend en opstandig schaap zo snel los. Maar deze heerlijke Herder zoekt juist het afdwalende steeds weer op. Deze Herder zorgt voor Zijn kudde zoals

geen aardse herder dat kan. Hij vraagt naar Zijn schapen. Hij zoekt ze op. Hij weidt ze door Zijn Woord en Geest. Hij zal ze ook legeren. 'Ik zal ze een aangename rustplaats geven.' 'Wees dan niet bedroefd, gemeente,' zo zei ds. Verschuure, 'want Hij, deze getrouwe Herder, blijft.'

Nadat ds. Verschuure enkele hartelijke dankwoorden uitsprak, werd hij toegesproken door ds. B.J. van Boven namens de classis Barneveld en de PS Oost. Vervolgens voerde loco-burgemeester H.J.C. Vreeswijk het woord namens de burgerlijke gemeente. Tot slot sprak ouderling M. Logmans de scheidende predikant toe namens kerkenraad en gemeente en werd de dominee staande toegezongen Ps. 121:1 en 4.

FW. Stufken, scriba

MUTATIES KERKELIJK JAARBOEK 2017

* De contactgegevens van de **gemeente Den Haag-Scheveningen**, die per 1 oktober 2017 is ontstaan uit een fusie van de gemeente 's-Gravenhage en de gemeente Scheveningen, zijn als volgt:

Scriba: M.M. van Winkelen, Brederode 56, 2261 HH Leidschendam, tel. (070) 7523837, e-mail: scriba@gergemdhs.nl

Regeling preekbeurten: A. van Mourik, Endehoekseweg 9, 2286 AR Rijswijk, tel. (0174) 290010,

e-mail: preekbeurten@gergemdhs.nl

* Pag. 303, **gemeente NUNSPEET**

Het e-mailadres van ds. A. Schot is gewijzigd in: a.schot@predikantgergem.nl

Berichten

VERKOPINGEN

Aalst

Verkopung door de zendingsvereniging 'Dorkas' uit Aalst op zaterdag 4 november, van 10.00-14.30 uur, in dorps huis 't Gement, Donkerstraat 19. De opbrengst is t.b.v. zending, evangelisatie en vakantieweken voor mensen met een beperking.

Berkenwoude

Verkopung door de vrouwenvereniging

'Draagt elkanders lasten' te Berkenwoude op zaterdag 11 november, van 10.00 tot 14.00 uur, in cultureel centrum 'De Zwaan'. De opbrengst is t.b.v. zendingswerk in Cambodja en bijbelvertaalwerk in Tsjaad.

Capelle a/d IJssel

Verkopung door de vrouwenvereniging 'Wees een zegen' te Capelle a/d IJssel-Middelwatering op zaterdag 11 november, van 10.00-15.00 uur, in de Elimkerk van de

Gereformeerde Gemeente, De opbrengst is t.b.v. zending, evangelisatie en kerk.

Scherpenisse

Verkopung door de vrouwenvereniging 'Waakt en bidt' te Scherpenisse op donderdag 2 november, van 15.00-17.00 uur en van 19.00-20.00 uur, in het verenigingsgebouw van de kerk van de Gereformeerde Gemeente.

HERDENKING 50-JARIG BESTAAN VROUWENVERENIGING TE VEEN

De vrouwenvereniging 'Lydia' te Veen hoopt op 22 november haar 50-jarig bestaan te herdenken. In de bijeenkomst hopen te spreken: ds. E. Bakker en J.W. van Toor, voorlichter

ZGG. Locatie: kerkgebouw Gereformeerde Gemeente. Inloop: vanaf 19.00 uur. Alle (oud-) leden worden hierbij uitgenodigd.

ZANGAVONDEN

Bodegraven

Hervormingszangavond op zaterdag 4 november, aanvang 19.30 uur, in de Dorpskerk te Bodegraven, m.m.v. zangvereniging 'Jubilate', jongerenkoor 'Heman', orgel: Roeland de Reuver en enkele instrumentalisten. Spreker: ds. W.A. Zondag. Toegangsprijs: € 5,- p.p., kinderen t/m 12 jaar gratis. Collecte t.b.v. Stichting 'In de Rechte Straat'.

Capelle a/d IJssel

(Kinder)zangavond op zaterdag 28 oktober, aanvang 19.30 uur, in de Moriakerk van de Gereformeerde Gemeente te Capelle-West, m.m.v. het Seba-kinderkoor uit Krimpen a/d IJssel, kinderkoor de Jonge Lofstem uit Berkenwoude en kinderkoor Jong Vox Humana uit Krimpen aan den IJssel. Vertelling door Koen Visser. Collecte t.b.v. stichting Hulpverlening Christenen in Roemenië (HCR).

Goes

Hervormingsavond op dinsdag 31 oktober, aanvang: 19.30 uur, in de Geerteskerk te Kloetinge, Geertesplein 24, m.m.v. het mannenkoor 'De Lofzang' uit Goes en het Delta mannen ensemble, orgel Jos Oreel en Jan Rozendaal, viool Rebecca van Zandwijk. Spreker: ds. C.J. Meeuse. Collecte t.b.v. reformatieherdenking Zhytomir, Oekraïne

Kapelle

Koor- en samenzangavond op zaterdag 4 november, aanvang: 19.30 uur, in de Grote Kerk te Kapelle, m.m.v. mannenkoor Ethan uit Yerseke, gemengd koor Yerseke en Pieter Heykoop, orgel. Opening en sluiting door ds. C. van Krimpen. Collecte voor Stichting Stéphanos.

Puttershoek

Koor- en samenzangavond op zaterdag 11 november, aanvang 19.30 uur, in "De Levensbron", het kerkgebouw van de Gerefor-

meerde Gemeente te Puttershoek, m.m.v. het kinder- en jongerenkoor 'Loïs' en Mark Brandwijk, piano. Meditatie door M. van der Elst. Collecte voor Stichting Ontmoeting.

Rotterdam

Zangavond op woensdag 27 december, aanvang: 19.30 uur, in de Doelen te Rotterdam, m.m.v. het Hollands jongerenkoor, het Hollands jongerenorkest, het groot samengesteld mannenkoor en enkele instrumentalisten en solisten. Leiding: ds. A.T. Huijser. Toegangskaarten boeken via: www.dedoelen.nl. Collecte t.b.v. Jeugdbond Gereformeerde Gemeenten.

Terschuur

Psalmzangavond op zaterdag 4 november, aanvang: 19.30 uur, in de Sionskerk van de Hersteld Hervormde Kerk te Terschuur, Hoevelakenseweg 110, m.m.v. bovenstemgroep Barneveld en Andries en Gerwin van Vliet, organisten. Spreker evangelist H.J. van den Boogaart. Collecte t.b.v. evangelisatiepost te Tilburg.

Werkendam

Psalmzangavond m.m.v. bovenstemgroepen Hardinxveld, Waddinxveen en Bommelerwaard op zaterdag 18 november, aanvang: 19.30 uur, in de kerk van de Gereformeerde Gemeente te Werkendam. Opening en sluiting door ds. M. Karens. Organist: Martin Weststrate. Appelwoord door L. Klepper. Collecte voor diaconaal gastenhuis "de Oase" in Ouddorp.

HERDENKING 500 JAAR REFORMATIE TE WAARDE

Bijeenkomst ter herdenking van 500 jaar Reformatie op dinsdag 31 oktober, aanvang: 19.30 uur, in de kerk van de Gereformeerde Gemeente te Waarde. Opening: ds. D.W. Tuinier. Spreker: ds. C. Harinck. Collecte t.b.v. stichting 'In de Rechte Straat'.

BIJEENKOMST MANNENBOND TE WOERDEN

Bondsdag van de mannenbond van de Ge-

reformeerde Gemeenten op zaterdag 11 november in de kerk van de Gereformeerde Gemeente te Woerden. Spreker: ds. W.A. Zondag over: 'John Knox, de onbekende reformator'.

Aanvang: 10.30 uur, einde: 14.30 uur. In de pauze wordt iedere bezoeker een gratis broodmaaltijd aangeboden. Voor informatie: m.bogerd@mail.com

VAN: 'BIJ SIMON DE LOOIER' TE AMSTERDAM

Het besteladres van boeken, cd's en bijbels bij evangelisatiepost Bij Simon de Looier te Amsterdam is gewijzigd. Vanaf nu kunt u deze bestellen bij: dhr. Barend van den Broek, tel. 0252-427716 / 06-81518432, of per e-mail: boeken@bjsimondelooier.nl

HERDENKING 25-JARIG JUBILEUM SOLIDAMENTUM

Op vrijdag 3 november viert de studentenvereniging Solidamentum haar zilveren jubileum in zalencentrum 'De Pineta' te Nunspeet. Alle oud-leden nodigen wij hierbij uit. Voor meer informatie en aanmelden zie: www.solidamentum.nl/lustrum.

THEMABIJEENKOMST FEBE TE WOERDEN

De vereniging Febe organiseert i.s.m. de RMU op dinsdag 7 november een themabijeenkomst. Spreker is: prof. dr. H. Boersma, hoogleraar klinische epidemiologie van hart- en vaatziekten, verbonden aan het Erasmus MC te Rotterdam over het: "Wetsvoorstel van D66. Iedereen is donor, tenzij... 'Heb jij je al geregistreerd als donor? Heb je een idee welke ontwikkelingen er momenteel spelen rondom orgaandonatie en wat deze inhouden? Boersma gaat met de aanwezigen in gesprek over dit moeilijke en veelzijdige onderwerp.

Locatie van bijeenkomst: 'Het Bakken', Beneluxlaan 3 te Woerden. Aanvang: 19.45 uur. Vooraf aanmelden via www.rmu.nu/iedereen isdonor. Kijk ook op www.febezorg.nl voor verdere informatie.

Kerkdiensten

ZONDAG 29 OKTOBER 2017

Aagtekerke 9.30 en 19.00 uur ds. A.P. Baaijens; Aalburg 9.30 en 18.00 uur ds. J. van Rijswijk; Aalst 9.00 en 14.30 uur ds. M. Karens;

Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur ds. M.T. Al-Chalabi; Alphen a/d Rijn 18.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. W. Visscher; Amsterdam 18.30 uur ds. G.J.N.

Moens; Apeldoorn 10.00 en 16.00 uur ds. R.A.M. Visser; Arnhem 15.00 uur ds. P. Mulder; Barendrecht 10.00 en 16.00 uur ds. H. van der Heiden; Barneveld-Centrum 9.30 (H.A.) en

19.00 uur ds. E.J. Boudewijn; Barneveld-Zuid 9.30 en 19.00 uur ds. A. Vermeij; Beekbergen 10.00 (H.A.) en 19.00 uur ds. A. Schreuder; Benthuizen 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. H.A. van Zetten; Berkenwoude 10.00 uur ds. H. Paul en 15.00 uur ds. H.A. van Zetten; Boskoop 9.30 en 16.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur ds. A. Verschuure; Capelle a/d IJssel-West 18.00 uur ds. W.J. Karels; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. B.J. van Boven; Deventer 19.00 uur ds. B. Labee; Dinteloord 10.00 en 18.30 uur stud. M. Blok; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. K. Boeder; Doetinchem 19.00 uur ds. M. Joosse; Dordrecht 15.30 uur stud. M. Blok; Ede 9.30 en 16.00 uur ds. M. Joosse; Emmeloord 16.00 uur ds. P.G. Heijkamp; Enschede 15.00 uur ds. A. Schreuder; Enter 14.30 uur ds. S.W. Janse; Goes 9.30 en 14.00 en 18.00 uur ds. G. Pater; 's-Gravenhage 10.00 uur (H.D.) ds. J. Driessen; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.00 uur ds. G. van Manen; 's-Gravenzande 9.30 (H.A.) en 15.30 uur ds. G. Clements; Groningen 10.00 en 16.00 uur ds. J.B. Zippro; Haamstede 18.30 uur ds. G.J. Baan; Hendrik-Ido-Ambacht 9.30 (H.A.) en 16.30 uur ds. M.H. Schot; Herkingen 10.00 en 18.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Hilversum 15.30 uur ds. W.A. Zondag; Hoofddorp 9.30 (H.A.) en 16.00 uur ds. G.J.N. Moens; Hoogeveen 15.30 uur ds. J.B. Huisman; Hoogvliet 16.00 uur ds. W. Silfhout; Houten 10.00 en 17.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Kampen 9.30 (H.A.) en 15.30 uur ds. A. Schot; Kamperland 14.30 uur ds. G. van Manen; Kapelle-Biezeling 10.00 uur ds. C. Harinck; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. G.J. van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. G. Beens; Kortgene 14.00 uur ds. G.J. Baan; Krabbendijke 9.30 en 18.00 uur ds. C. Sonneveld; Krimpen a/d IJssel 9.30 (H.A.) en 16.30 uur ds. C. van Ruitenburg; Kruiningen 9.30 en 18.00 uur ds. G. Bredeweg; Leerdam 10.00 en 18.00 uur ds. J. Schipper; Lelystad 9.30 uur ds. P.G. Heijkamp en 15.30 uur ds. D. de Wit; Marknesse 19.00 uur ds. A. Schot; Meeuwen 9.30 en 15.00 uur stud. H.J. Agteresch; Meliskerke 9.30 (H.A.) en 14.30 uur ds. S. Maljaars; Melissant 15.00 uur stud. G.P. van Nieuw Amerongen; Middelburg-Centrum 9.30 en 18.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Middelburg-Zuid 9.30 en 16.00 uur ds. C.A. van Dieren; Middelharnis 14.30 uur ds. D.W. Tuinier; Mijdrecht 10.00 en 15.30 uur ds. J.W. Verweij; Nieuw-Beijerland 9.30 en 18.00 uur stud. H.E.P. Fortuyn; Nieuwdorp 9.30 (H.A.) en 14.30 en 18.30 uur ds. A.J. de Waard; Nieuwerter Aa 19.00 uur ds. W. Visscher; Nieuwerkerk 9.30 en 15.30 uur ds. J.S. van der Net; Nieuwe-Tong 14.30 uur ds. K. Boeder; Nijkerk 9.30 en 18.30 uur ds. D. de Wit; Nisse 14.30 uur ds. C. Sonneveld; Ooltgensplaat 18.00 uur ds. C. Harinck; Oostkapelle 15.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Oostvoorne 19.00 uur ds. W. Silfhout; Opheusden 10.00 (H.D.) en 17.30 uur ds. W. Mouw; Oud-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. B. van der Heiden; Oude-Tong 10.00 en 18.00 uur stud. G.P. van Nieuw Amerongen; Poortugaal 9.30 en 15.30 uur ds. C.J. Meeuse; Puttershoek 15.00 uur stud. H.E.P. Fortuyn; Rhenen 10.00 en 18.00 uur ds. F. Mulder; Ridderkerk 19.00 uur

ds. C. van Ruitenburg; Ridderkerk-Slikkerveer 9.30 uur ds. J. Mijnders en 16.30 uur ds. J. Driessen; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. S.W. Janse; Rotterdam-Alexanderpolder 10.00 uur ds. W.J. Karels en 14.30 uur ds. A. Verschuure; Rotterdam-IJsselmonde 15.30 uur ds. W.J. Karels; Rotterdam-Zuidwijk 15.30 uur ds. W. Harinck; Sint Philipsland 14.30 uur ds. P.D. den Haan; Sliedrecht 9.30 en 18.00 uur ds. A.T. Huijser; Soest 15.00 uur ds. F. Mulder; Spijkenisse 10.00 uur ds. W. Silfhout en 18.00 uur ds. C.J. Meeuse; Sprang-Capelle 15.00 uur ds. J. van Rijswijk; Stolwijk 10.00 en 19.00 uur ds. G. Hoogerland; Terneuzen 15.30 uur ds. A.P. Baaijens; Terwolde - De Vecht 9.30 (H.A.) en 14.30 uur ds. J. van Laar; Tholen 10.00 (H.D.) en 18.30 uur ds. P.D. den Haan; Tricht-Geldermalsen 10.00 uur ds. B. Labee en 18.30 uur ds. P. Mulder; Uddel 10.00 uur ds. G. Mouw; Urk 10.00 (H.A.) en 17.00 uur ds. C. Hogchem; Utrecht 19.00 uur ds. H. Brons; Veen 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. E. Bakker; Veenendaal 9.30 uur ds. P. Mulder en 16.30 uur ds. B. Labee; Vlaardingen 10.00 en 16.30 uur ds. H. Brons; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. G.J. Baan; Waarde 9.30 en 18.00 uur ds. D.W. Tuinier; Werkendam 18.00 uur stud. H.J. Agteresch; Westkapelle 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. J. de Kok; Westzaan 10.00 (H.A.) en 16.30 uur ds. G. Heijkamp; Wierden 18.30 uur ds. J. van Laar; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W.A. Zondag; Wolphaartsdijk 18.00 uur ds. S. Maljaars; Yerseke 9.30 (H.A.) en 14.00 (H.D.) en 18.00 uur ds. C. van Krimpen; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. J.J. van Eckeveld; Zoetermeer 10.00 en 18.30 uur ds. J.J. Tanis; Zwijndrecht 18.30 uur ds. H. van der Heiden; Zwolle 9.30 en 19.00 uur ds. J.B. Huisman.

DINSDAG 31 OKTOBER 2017

Bodegraven 19.30 uur (hervormingsdienst) ds. G.J. Baan; Groningen 20.00 uur (hervormingsdienst) ds. J.B. Zippro; Scherpenisse 19.30 uur (hervormingsdienst) ds. J.W. Verweij; Spijkenisse 20.00 uur (hervormingsdienst) ds. P. Mulder.

WOENSDAG 1 NOVEMBER 2017

Aalburg 9.30 en 15.00 en 19.30 uur ds. J. van Rijswijk; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Alphen a/d Rijn 14.30 en 19.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Amersfoort 14.00 en 19.30 uur ds. W. Visscher; Amsterdam 14.30 en 19.30 uur ds. D.W. Tuinier; Apeldoorn 14.30 en 19.30 uur ds. R.A.M. Visser; Barendrecht 14.30 en 19.30 uur ds. C.J. Meeuse; Barneveld-Centrum 9.30 en 14.00 (H.D.) en 19.30 uur ds. E.J. Boudewijn; Barneveld-Zuid 9.30 en 14.00 (H.D.) en 19.30 uur ds. G. Bredeweg; Beekbergen 10.00 en 15.00 uur ds. A. Schreuder; Benthuizen 9.30 en 16.30 uur ds. H.A. van Zetten; Berkenwoude 10.00 uur ds. W. Visscher en 19.00 uur ds. C. Harinck; Bodegraven 10.00 en 19.00 uur stud. M. Blok; Boskoop 15.00 en 19.30 uur ds. J.J. Tanis; Brakel 14.30 en 19.00 uur ds. M.T. Al-Chalabi; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 19.00 uur ds. A. Verschuure; Capelle a/d IJssel-West 9.30 uur ds. W.J. Karels en 19.45 uur ds. B. Labee en 14.30 uur ds. C. van

Ruitenburg; De Valk-Wekerom 9.30 en 14.30 en 19.30 uur ds. B.J. van Boven; Deventer 9.30 uur ds. R.A.M. Visser en 15.00 uur ds. S.W. Janse; Doetinchem 9.30 en 19.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Dordrecht 10.00 en 16.00 uur ds. S. Maljaars; Drachten 9.30 en 19.30 uur ds. C. van Krimpen; Ede 9.30 en 16.00 uur ds. M. Joosse; Elspeet 10.00 en 19.00 uur ds. G. van Manen; Emmeloord 9.30 en 16.00 uur ds. P.G. Heijkamp; Enkhuzen 14.30 en 19.30 uur ds. G. Heijkamp; Enschede 15.00 uur ds. J. van Laar; Enter 15.00 en 19.30 uur ds. J.S. van der Net; Ermelo 14.30 en 19.30 uur ds. J.B. Huisman; Genemuiden 9.30 en 19.30 uur ds. C. Hogchem; Gouda 14.30 en 19.30 uur ds. G. Clements; Goudswaard 10.00 en 16.00 uur ds. J.W. Verweij; 's-Gravenhage 14.30 uur ds. G.J. Baan en 19.30 uur ds. S. Maljaars; Groningen 14.30 en 20.00 uur ds. J.B. Zippro; Haamstede 10.00 uur ds. J. de Kok; Hardinxveld-Giessendam 14.30 en 19.30 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 16.30 uur ds. M.H. Schot; Hoogeveen 9.30 uur ds. J.B. Zippro en 19.30 uur ds. G. Pater; Houten 10.00 en 16.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Kampen 9.30 uur ds. G. Pater en 19.30 uur ds. A. Schreuder; Katwijk aan Zee 10.00 uur ds. G.W.S. Mulder en 19.30 uur ds. G.J.N. Moens; Klaaswaal 9.30 en 16.30 uur ds. G.J. van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.30 uur ds. G. Beens; Krimpen a/d IJssel 9.30 uur en 19.45 uur ds. C. van Ruitenburg en 14.30 uur ds. W. Silfhout; Leerdam 10.00 en 18.00 uur ds. J. Schipper; Leiderdorp 14.30 en 19.30 uur stud. H.J. Agteresch; Lelystad 19.30 uur ds. P.G. Heijkamp; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. G.J.N. Moens; Marknesse 9.30 en 15.30 uur stud. G.P. van Nieuw Amerongen; Moerkapelle 14.30 en 19.00 uur ds. W. Harinck; Nieuw-Beijerland 9.30 uur stud. H.J. Agteresch en 15.00 uur stud. M. Blok; Nieuwerkerk 9.30 en 15.30 uur ds. P.D. den Haan; Nijkerk 14.30 en 19.00 uur ds. C. Sonneveld; Nunspeet 9.30 en 14.30 en 19.30 uur ds. A. Schot; Oosterend 10.00 en 16.30 uur ds. A. Vermeij; Oosterland 10.00 uur ds. A.J. de Waard; Opheusden 10.00 en 19.00 uur ds. W. Mouw; Oud-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. D. de Wit; Poortugaal 15.00 en 19.30 uur ds. A.J. de Waard; Rhenen 14.30 en 19.00 uur ds. F. Mulder; Ridderkerk 9.30 uur ds. J.M.D. de Heer en 19.00 uur ds. M.H. Schot; Rijssen-Noord 9.30 en 19.00 uur ds. C.A. van Dieren; Rijssen-West 9.30 en 19.00 uur ds. J. van Laar; Rijssen-Zuid 9.30 en 19.00 uur ds. S.W. Janse; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. A.P. Baaijens; Sliedrecht 9.30 en 19.30 uur ds. A.T. Huijser; Spijkenisse 14.30 uur ds. D. de Wit en 19.45 uur ds. W. Silfhout; Sprang-Capelle 15.00 en 19.30 uur stud. H.E.P. Fortuyn; Stolwijk 10.00 en 19.00 uur ds. G. Hoogerland; Terwolde - De Vecht 14.00 en 19.30 uur ds. K. Boeder; Tricht-Geldermalsen 14.00 en 19.30 uur ds. P. Mulder; Uddel 14.30 uur ds. A. Verschuure en 19.30 uur ds. G. Mouw; Utrecht 10.00 en 19.30 uur ds. J. Driessen; Veen 14.30 en 19.30 uur ds. E. Bakker; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur ds. B. Labee; Vlaardingen 15.00 en 19.30 uur ds. H. Brons; Werkendam 10.00 en 19.00 uur ds. M. Karens; Woerden 10.00 en 19.00 uur ds. W.A. Zondag; Zeist 10.00 en 19.30 uur ds. J.J. van Eckeveld; Zoetermeer 15.00 en

19.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Zwijndrecht 14.30 uur ds. A.T. Huijser en 19.45 uur stud. G.P. van Nieuw Amerongen; Zwolle 14.30 uur ds. G. van Manen.

DONDERDAG 2 NOVEMBER 2017
Naaldwijk 19.45 uur ds. W. Silfhout; Ouddorp 19.30 uur ds. M. Karens.

VRIJDAG 3 NOVEMBER 2017
Barneveld-Zuid 14.15 uur (huw.bev.) ds. G. Beens; Hendrik-Ido-Ambacht 19.00 uur (huw.bev.) ds. M.H. Schot; Uddel 14.00 uur (huw.bev.) ds. A.T. Huijser; Vlaardingen 13.00 uur (huw.bev.) ds. H. Brons.

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN ZONDAG 29 OKTOBER 2017

Alkmaar (Willem Buytewechstraat 2, Alkmaar) 10.00 en 16.30 uur evang. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6 l) 9.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 09.30 en 16.00 uur leesdienst; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 uur evang. A. van Setten en 18.30 uur evang. H.J. van den Boogaart.

WOENSDAG 1 NOVEMBER 2017
Alkmaar (Willem Buytewechstraat

2, Alkmaar) 19.30 uur evang. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 19.30 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6 l) 19.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 19.30 uur evang. S. de Visser; Tilburg (Offenbachstraat 105) 19.30 uur evang. H.J. van den Boogaart.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

INDIEN DE HEERE WIL EN WIJ LEVEN

Advertenties

D.V. VERSCHIJNT OPNIEUW

Uit het leerboek van vrije genade

Catechismusverklaring
ds. J. Karels

Intekenprijs **€ 54,90**
na verschijning € 64,90

**Boekhandel
van der Boom**

Voorstraat 41
3245 BG SOMMELSDIJK

www.boekhandelvanderboom.nl

Tijdelijk **te huur** woning in **Maartensdijk**.
Jan./febr./mrt 2018. Tel. 06-12734804

Ben jij
Verzorgende-IG?

Solliciteer dan via
werkenbijcedrah.nl

Cedrah
Wonen - Zorg - Diensten

begrafenisverzorging
Den Hollander

- Alleen begrafenissen
- Opbaarmogelijkheden in een door u gewenst rouwcentrum of thuis met koeling
- Dag en nacht bereikbaar

🏠 Mozartlaan 13
3131 ES Vlaardingen
☎ 010 - 460 05 09
✉ info@tdenh.nl

🌐 www.begrafenisverzorgingdenhollander.nl

Goedeboeken
nieuw en tweedehands
Kerkbuurt 30, Sliedrecht
0184-769003
www.goedeboeken.nl

Annette van Maaren (Msc.)
Reformatorisch Psycholoog

Haastrecht Oudewater
Montfoort Gouda
0348-558000 of 06-42504158
www.phhaastrecht.nl

Psychologische Hulpverlening

KLEIN KLEDING
SLIEDRECHT - ZIERIKZEE

Dames-, Heren en Kinderkleding
Voor iedere gelegenheid

Shop ook online
www.KleinKleding.nl

Te huur vak. woning op de Veluwe (Speuld), aan de rand van bos en hei. Ook voor weekwisseling of midweek. Voor 2-14 pers., v.a.g.v. Vrij v.a. 26 okt. Tel. 0577-407326/06-11252451.

Te huur aangeboden vrijstaande woning in buitengebied van **Montfoort**. Beschikbaar jan./febr. 2018. Tel. 0639622138

Vakantiewoning **Haus Irmgard**
Geschikt voor groepen tot 30 pers.
Duitsland, Hunsrück.
0049 (0)1733912483
www.hausirmgard.nl

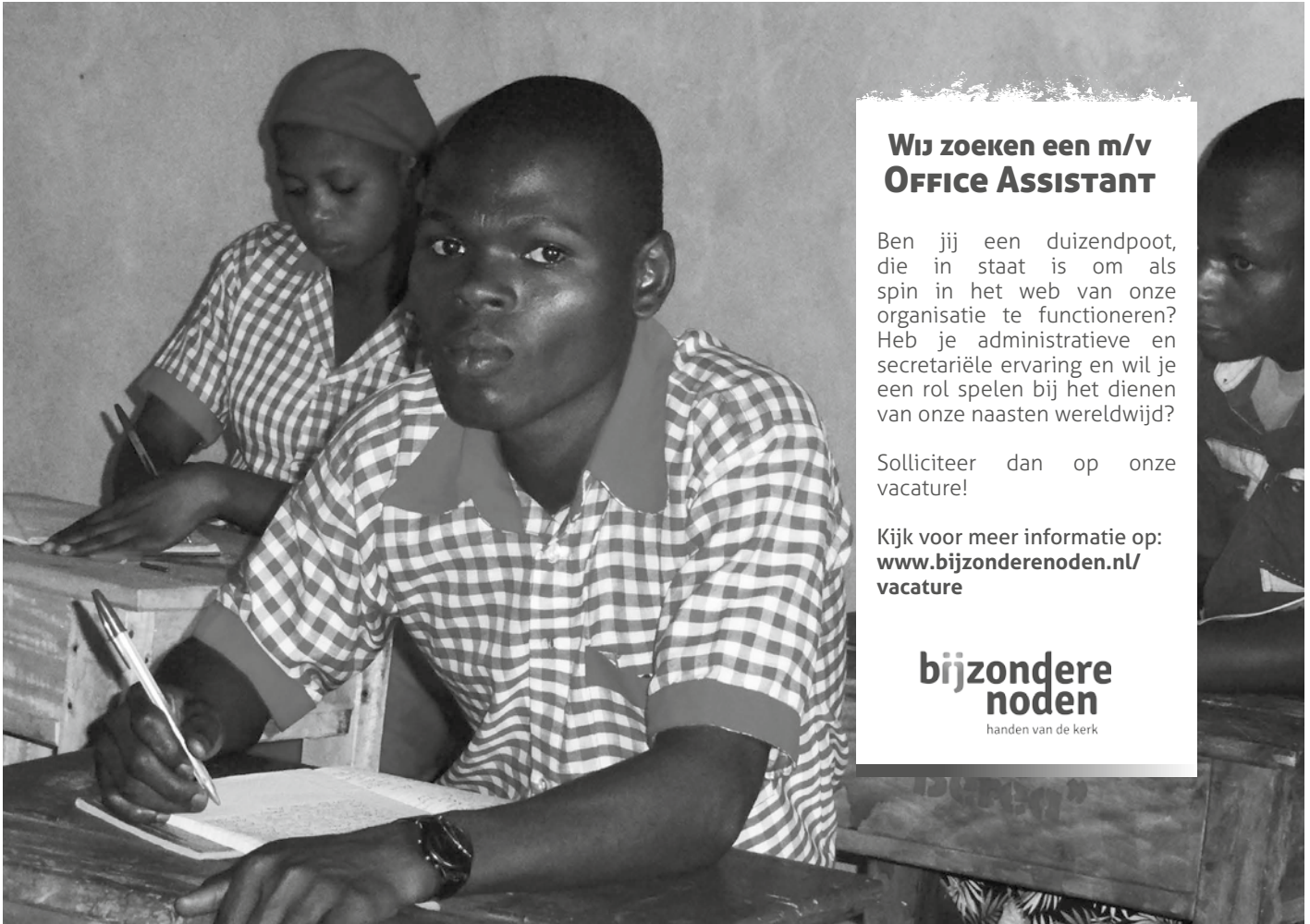

E. Treur
Kroostweg 22
3704 ED Zeist
Telefoon 030 - 6924258
Mobiel: 06 - 57315689
www.begrafenisondernemingtreur.nl
info@begrafenisondernemingtreur.nl

Begrafenisonderneming Treur

Wij verzorgen alleen begrafenissen

Wij zoeken een m/v Office Assistant

Ben jij een duizendpoot, die in staat is om als spin in het web van onze organisatie te functioneren? Heb je administratieve en secretariële ervaring en wil je een rol spelen bij het dienen van onze naasten wereldwijd?

Solliciteer dan op onze vacature!

Kijk voor meer informatie op:
www.bijzonderenoden.nl/vacature

**bijzondere
noden**
handen van de kerk

“Israël moet nog steeds iedere dag vechten voor zijn bestaan”

RD
WOORD IN
UW WERELD

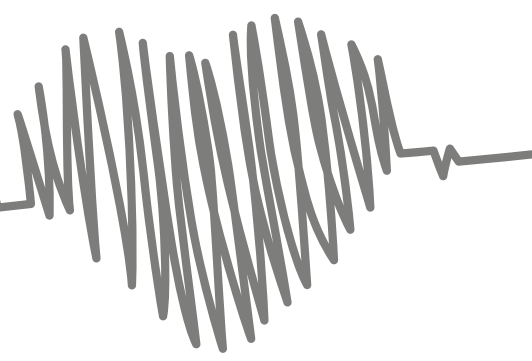
ACTIE
3 MAANDEN
19,95
per maand

Lees een krant die de Bijbel, hét Woord, als ijkpunt heeft. Een krant die met beide benen op de grond én in uw wereld staat. Probeer het RD 3 maanden voor € 19,95 per maand. Ga naar rd.nl/saambinder of bel 055-5390498

Deze aanbieding is alleen van toepassing indien u de laatste 18 maanden geen (proef)abonnement op het RD heeft gehad.

 Reformatisch Dagblad

WANNEER BEGON JOUW HART TE KLOPPEN ?

Wist u dat een babyhartje drie weken na de bevruchting al klopt?
Het kindje leeft dus al, terwijl veel vrouwen op dat moment nog niet eens weten dat zij zwanger zijn.
Hoe wonderlijk!
Na de geboorte beschermen we kinderen terecht tegen van alles.
Met traphekjes voorkomen we dat ze van de trap af vallen en we kopen veilige autostoeltjes voor hen.

Als je beseft dat een hartje na drie weken al klopt
en hoe waardevol kinderen voor ons zijn,
dan verdienen ook de allerkleinsten bescherming en zorg
en hun aanstaande moeders onze steun.
Daarom organiseren we dit jaar opnieuw een Week van het Leven, en stellen daarbij de vraag:

Wanneer begon jouw hart te kloppen?

We gaan een bewustwordingscampagne in diverse media starten
en hopen dat mensen dan over deze vraag na gaan denken.
Zonder uw hulp lukt dat niet, want daar is veel geld voor nodig.
Daarom starten we nu een crowdfundingactie.
Hoe meer geld er wordt gegeven, hoe meer aandacht tijdens de Week van het Leven.

→ **Laat uw hart spreken door een gift te geven op weekvanhetleven.nl**
of maak een gift over op NL07 RABO 0382 2947 77 t.n.v. Stichting Platform Zorg voor Leven.
En vergeet niet om ook andere mensen warm te maken voor deze actie.

Namens de allerkleinsten: heel hartelijk dank!

Gert-Jan Segers
ChristenUnie

Kees van der Staaij
SGP

Esmé Wiegman - van Meppelen Scheppink
NPV zorg voor het leven

Arthur Alderliesten
VBOK

Kees van Helden
Schreeuw om Leven

week
van het **Leven**

4 tot en met 9 december
Kijk voor alle activiteiten
op weekvanhetleven.nl

Voor een zorgzame begeleiding

KOSTER
Begrafenisonderneming

Barneveld,
Scherpenzeel e.o.
A. Koster
Telefoon: 033 277 0555

Kantoor: Stationsweg 411
3925 CD Scherpenzeel
Centraal nummer (24 uur):
033 277 0555

Ben jij Verpleegkundige?

Solliciteer dan via werkenbijcedrah.nl

STEUNEN WAAR HET NODIG IS

Vast gelopen of hulp nodig? Worden de zorgen te groot of het verdriet te zwaar? Bloei Psychosociale Hulpverlening biedt hulp wanneer het even niet meer gaat en staat open voor iedereen die ondersteuning, advies of begeleiding wens.

Ik, Dorathé, ben gespecialiseerd in begeleiding van zowel kinderen als volwassenen. Ik bied o.a. ondersteuning bij:

- Familie/relatieproblemen
- Persoonlijke problemen
- Rouw en verlies

Kijk voor het uitgebreide aanbod op www.bloeihulpverlening.nl of bel naar 06-36462176 en maak vrijblijvend een gratis kennismakingsgesprek.

Dorathé van Leeuwen
Waterschans 24
3905 XR Veenendaal

KLASSIEKE ORGELS...

Johannus Eminent
Domus Monarke
Cantilena enz.

Ruime ervaring in zaal- en kerkorgels

NIEUWERKERK A/D IJSSEL
Vrijheidslaan 55 - tel. (0180) 31 56 52
www.stolkorgels.nl

Krabbedijkje
Nederhemert Nrd.
Papendrecht

In de knop gebroken

Reformatoren vereniging voor ouders bij wie tijdens de zwangerschap of kort na de geboorte kind(eren) zijn overleden
www.indeknopgebroken.nl tel. 06 - 49 499 499

Orgelmakerij Boogaard

Gravenstraat 4
7461 TN RIJSSEN
Telefoon 0548-521637
www.orgelmakerijboogaard.nl

Nieuwbouw | Restauratie- Stem- en onderhoudswerk

Begrafenisonderneming de Jongh

Voor een waardige en stijlvolle verzorging van alleen begrafenissen

Hardinxveld-Giessendam
0184 - 61 11 54

Waardenburg
0418 - 65 20 39

Werkendam
0183 - 70 10 17

Dordrecht e.o.
078 - 641 27 40

Nieuw-Lekkerland
0184 - 68 38 38

Dag en nacht persoonlijk bereikbaar.

H. de Jongh
D.D.E. Melieste
M.K. Ligthart
A.J. van Lieburg

www.begrafenisondernemingdejongh.nl

DE BIJBEL EEN VERGETEN BOEK?

Het grootste aantal Duitsers beschouwt de Bijbel als een boek voor oude, zieke of eenzame mensen.

Zie onze website www.svvhed.org voor informatie.
Voor giften NL35 ABNA 0548 9879 20.

STICHTING VRIENDEN VAN
HEIDELBERG & DORDRECHT

De Verrassing
Bungalowpark

Welkom terug op ons park!

Al 60 jaar verrassend op Texel!

www.deverrassing.nl | 0222 31 89 06

H Heijkop's
Houtsnijwerk

Houtsnijwerk.nl

Uw trouwtekst in hout uitgesneden?
Tel. 0418-551383
www.houtsnijwerk.nl

Praktijk den Uijl

biedt hulp vanuit een Bijbelse visie aan kinderen, jongeren en volwassenen bij o.a:

- Verlies- en rouwverwerking
- Seksueel misbruik en seksverslaving
- Opvoedingsvragen en opvoedings-ondersteuning
- Laag zelfbeeld en faalangst
- Problemen binnen huwelijk, gezin en/of relatie
- Weinig zelfvertrouwen
- Arbeidsproblemen en burn-out
- Vragen rondom persoonlijkheid en gedrag
- Talent en hoogbegaafd
- Andere problemen waar u mee 'zit' en over wilt spreken

Veelal worden de gesprekken (gedeeltelijk) vergoed vanuit de aanvullende verzekering. Informeer hiervoor bij uw zorgverzekeraar.

Praktijk den Uijl
psychosociale hulpverlening & contextuele therapie

Wormerhoek 14M
2905 TX Capelle a/d IJssel
010 - 7 411 411
06 43 85 85 08
info@praktijkdenuijl.nl

Gesprekslocaties in Capelle a/d IJssel, Barneveld en Yerseke

www.praktijkdenuijl.nl

Brand- en inbraak- beveiliging

Telecommunicatie

Airconditioning

CV-onderhoud

Elektra

Ventilatie

Loodgieter

AKTIE bv

Koeling in uw Kerk(gebouw)
Voor elk probleem? Bel AKTIE
Tel: 010-4517471
CO2 metingen
Advies en installatieburo
Voor een vrijblijvende offerte
aktie@kliksafe.nl

Van BOEKHANDEL & UITGEVERIJ
Horssen bv

Dorpsstraat 100 - 3881 BE PUTTEN
Tel. 0341 36 22 77 - info@van-horssen.com
www.van-horssen.com

Het juiste adres voor:
Bijbels, Theologische boeken, Leesboeken voor jong en oud, Voordeelboeken, Tweedehands, CD's en bladmuziek.

Janssen
begrafenisverzorging

Waardig afscheid nemen.

Dienstverlening in heel Zeeland sinds 1959.

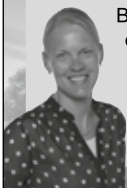
0113 - 330 936
(Dag en nacht bereikbaar)

begrafenisverzorging-janssen.nl

Waardig. Persoonlijk. Vertrouwd.

HULP NA EEN ongeval

Bent u slachtoffer van een ongeval? Heeft u hierdoor schade? DB Letselschade kan u geheel kosteloos begeleiden bij het verhalen van uw schade.

db-letselschade.nl
0252-701108

Psychologenpraktijk
Brouwer

- Onderzoek
- Advies
- Begeleiding
- Behandeling

Hulpverlening aan kinderen, jongeren en volwassenen

Bij o.a.: ADHD · angst · burn-out · depressie · faalangst · fobie · gedragsproblemen · identiteitsproblemen · lichamelijke spanningsklachten · negatief zelfbeeld · onzekerheid · opvoedingsproblemen · paniek · piekeren · PDD-NOS · relatieproblemen · slaapproblemen · somberheid · spanning · stress · syndroom van Asperger.

Voor verdere informatie en aanmelding:

T 0180 - 42 69 55
E info@psychbrouwer.nl
I www.psychbrouwer.nl

Vestigingen in Ridderkerk, Barneveld en Meteren

Uniek in kostuums

Alle maten voorradig - Regular & slim fit

WILVORST ROY ROBSON
Benvenuto. BOSS
HUGO BOSS

KLEIN KLEDING Sliedrecht - Zierikzee

Colofon

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de
Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur: ds. G.J. van Aalst

Redacteurs: ds. B. Labee, J. van 't Hul

Redactiesecretaris: J.J. Verhage

Bijdragen van medewerkers

ds. G.J. van Aalst
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
T 0186-576990
E gjvanaalst@kliksafe.nl

Boeken ter recensie en vragen voor rubriek "Vraag en antwoord"

ds. B. Labee
Kerkewijk 115a, 3904 JA Veenendaal
T 0318-51 35 97
E b.labee@kliksafe.nl

Meditaties

J. van 't Hul
Lierdererf 19, 7364 BD Lieren
T 06-5773987
E jvthul@kliksafe.nl

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk) en berichten

J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk
T 0180-420865, F 0180-423583
E jj.verhage@kliksafe.nl

Aanlevertijd van kerknieuws en berichten:
uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór de datum
van verschijning van De Saambinder in de
daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten en beroepingswerk

Bureau voor Kerkelijke Dienstverlening
postbus 608, 3440 AP Woerden
T 0348-489900
E saambinder@cbgg.nl

Cuba kreunt! Helpt u??

lectuurproductie & noodhulp

Spaanse Evangelische Zending

Misión Evangélica Holandesa para España

SEZ, Postbus 273, 3370 AG Hardinxveld-Giessendam
tel. 0184 - 61 16 07 b.g.g. 06 - 23 73 68 39

e-mail: sez@kliksafe.nl

www.sez.st shop.sez.st

De bestuursleden van de SEZ behoren tot de Prot. Kerk in Ned. (hev.),
Herst. Herv. Kerk, Chr. Geref. Kerken, Geref. Gemeenten,
Geref. Gemeenten in Ned. en Oud Geref. Gemeenten.

Betaalt u mee?

NL65 RABO 0301 9573 63

t.n.v. SEZ

o.v.v. Najaarsactie

WerkmetTalent.nl EELCO@WERKMETTALENT.NL	VACATURE PLAATSEN? 06-3633 4536	VOORHEEN: Refojobs
• BEDRIJFSLEIDER MELKVEEBEDRIJF / VIA FLYING EAGLE / ACHTERHOEK		
• EV'VEER / SVRO / RIJSEN		
• HELPEDE / SILOAH / 'S-GRAVENPOLDER		
• COÖRDINATOR ACTIVITEITEN / SILOAH / GELDERMALSEN		
PARTNERS: RMU, SIRJON, CEDRAH, FLYING EAGLE EN DRIESTAR EDUCATIEF		

Boekhandel

De ZONNEBLOEM

Dorpsstraat 164 - Scherpenzeel (gld)
033-2774355

www.boekhandeldezonnebloem.nl

de Saambinder *Bewuste keuze*

Abonnementenprijzen (bij vooruitbetaling):

voor Nederland: € 14,00 per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober)
voor het buitenland*: € 150,00 per jaar
*afwijkend tarief voor:
Canada: \$165, USA: \$140

Correspondentieadres Noord-Amerika

Mr. A.M. Berman
3340 Culp Rd. Unit 11
Vineland Stn. ON LOR 2E0
T 905 562 1331
E amberman47@gmail.com

De redactie behoudt zich het recht voor
ingezonden bijdragen, kerknieuws, berichten
en advertenties zonder overleg aan te
passen, in te korten of zonder opgave van
reden niet te plaatsen.

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid
betreffende de inhoud van de advertenties en de
(recensies van de) aangekondigde boeken.

Advertenties en familieberichten aan

Verloop drukkerij
postbus 33, 2950 AA Alblasserdam
T 078-6912899
E saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen uiterlijk donderdag
vóór de week van verschijning aangeleverd
te zijn. Rouwadvertenties uiterlijk
maandagmorgen 9 uur.

Advertenties € 1,30 per mm.
Familieberichten € 0,45 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 21% btw.

Abonnementenadministratie

Adreswijzigingen enz. aan:
Bureau voor Kerkelijke Dienstverlening
postbus 608, 3440 AP Woerden
T 0348-489900
E saambinder@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden

IBAN: NL11 INGB 0000 0643 27 t.n.v. De
Saambinder-abonnementen te Woerden.

Ds. Labee over: **Halloween**

Bij ons in de buurt zie ik steeds meer aandacht voor Halloween. Zo staat de plaatselijke snackbar vol van afbeeldingen met geraamtes, heksen, bloederige ledematen en zelfs een grafsteen en lijkist... Is dit een strijd tussen het Licht en de duisternis? Vooral ook omdat het op 31 oktober wordt gevierd?

Herkomst

Dit vreselijke 'feest' heeft heidense wortels en gaat terug tot het Keltische volk. De naam Halloween is afgeleid van de oorspronkelijke naam 'All hallows eve' of 'Allerheiligenavond'. Op 1 november gedenkt Rome alle heiligen, bijzonder degenen die geen eigen gedenkdag hebben. De dag erna is 'Allerzielen'. Dan is er aandacht van bijgelovige roomsen voor de zielen van allen die nog in het vagevuur verblijven. Op 2 november is er een speciaal requiem, een mis die wordt opgedragen voor deze doden. Laat nu juist die twee verwerpelijke, roomse instellingen verbonden zijn met elementen uit het heidense, Keltische erfgoed! De Iers-Keltische agenda begint ook op 1 november. De oudjaarsdag, 31 oktober, was een vrije dag. De oogst was binnen en het zaaigoed voor het volgende seizoen lag klaar. Verder geloofden deze Kelten dat op de oudjaarsdag de geesten van de mensen die in het afgelopen jaar gestorven waren, terugkwamen in de hoop een levend lichaam in bezit te nemen voor het nieuwe jaar. Naar oude gewoonte werd er voedsel neergelegd bij de deuren van de huizen voor deze geesten. Tegelijk droegen men maskers om de boze geesten af te weren...

In de vroege Middeleeuwen zijn met name in Ierland en Engeland heidense gebruiken en roomse dwalingen verbonden. Zo ontstond een jolig 'kinderfeest', waarin men elkaar de stuipen op het lijf joeg met

spoken, geesten, zwarte katten etc. De folkloristische poging (waarschijnlijk met commerciële achtergrond) om deze gebruiken nieuw leven in te blazen, lijkt aardig te slagen. In het voetspoor van de Kerstman en Valentijnsdag is de feestkalender verder 'verrijkt'. Kinderen lopen in de schemering op straat met een uitgeholde oranje pompoen waarin een gezicht is uitgesneden, en een lampje erin. Ze gaan ermee langs de deuren en zingen een versje, net als vroeger op Sint Maarten (11 november). Als ze het helemaal 'echt' doen, gaan de kinderen verkleed als heks of als spook, met een masker op. Na bovenstaande uitleg zal het duidelijk zijn - waarschijnlijk helemaal onwetend - dat de dolende zielen uit het vagevuur worden uitgebeeld... En juist de laatste jaren wordt nog nadrukkelijker de lijn getrokken naar allerlei symbolen van de dood en het rijk van de duisternis. Monsters, halloweengriezels, ja alles wat met het demonische rijk van satan in verband kan worden gebracht, wordt zichtbaar gemaakt. Met recht: een vreselijk feest met een duivelse geest...

Hervorming

Welke conclusie moeten we trekken uit het feit dat Halloween in onze dagen zo aan populariteit wint? Waarschijnlijk sluit het primitieve denken van de oude Keltische heidenen aan bij de beleving van de heiden van de 21^e eeuw. De veelal onkerkelijke mens zoekt naar dingen waarmee de ontstane 'leegte' kan worden opgevuld. En we zijn er niet gerust op dat de kerkelijke mens, zonder het ware geloof, niet min of meer meegevoerd wordt met een dwaas feest als Halloween. Maar laat het duidelijk zijn, we dienen ons verre van deze dingen te houden. Paulus schrijft aan de gemeente van Éfeze: 'En hebt geen gemeenschap met de onvruchtbare werken der duisternis, maar bestraft ze ook veeleer' (5 vers 11). De vraagsteller wijst inderdaad op een treffend gegeven. Als wij op 31 oktober gedenken wat de 'Vader der lichten' (naar Jakobus 1 vers 17) gaf in de dagen van de Kerkhervorming, vieren velen Halloween. Dat laatste feest zit vol van de sporen van de duisternis. Lezer(es), laten wij ons maar richten op Gods grote daden aan ons betoond met de Reformatie. Met de bede om voortdurende hervorming, binnen en buiten de kerk.

VRAAG?

Heb jij/hebt u ook een vraag? Mogelijke vragen over onderwerpen binnen de doelstelling van De Saambinder kun jij/kunt u mailen naar ds. B. Labee of hem per post toezenden (zie colofon). Er volgt -zo mogelijk- altijd een reactie.

Echter alleen als de redactie het waardevol acht voor de lezers, volgt een antwoord op jouw/uw vraag in een nummer van De Saambinder.

Graag wel wat geduld. Er liggen nog tientallen vragen op een reactie te wachten.